

SIMONIS STAROVOLSCI

DECLAMATIO

Contra obtrectatores
Poloniæ.

CRACOVIAE,

In Officina Typogr. Matthiæ Andreoniensis,
Anno M. DC. XXXI.

Euripides in Dictyæ.

*Meo quidem iudicio non rectè sapit,
Qui spretis patriæ finibus terra,
Alienam laudat, & moribus gaudet alienis.*

41691

Perillustri & Genoroso Domino,

D. CHRISTINO

KARWICKI,

Viro doctissimo, & Equiti
Strenuissimo :

SIMON STAROVOLSCIVS Salutem.

*H*externas nationes peragrado,
& domi diuersos authores euoluē
do, aduertisti Miles fortissime,
tot conuicia & calumnias, per
summū odium dici à maleuolis
in gentem nostram. Quæ virtutis suæ conscia,
minime illis mouetur, sed gnauiter ea, quæ im-
mortalitatem spirant, more sueto agit. Cæterum
quia unicuiq; innatus Patriæ amor esse debet,
statuimus eius existimationem pro ingenij exi-
litate, refutatis obtreçtatorum criminationibus
breui declamatiuncula defendere, eamq; tibi
Publici Boni, amantissimo ciui, legendam &

arbitrandam offerre. Tibi inquam, qui pro
eius incolumitate, annis ferè viginti, sub Ma-
gno illo Heròà, CAROLO CHODKIEVICIO,
bellis Liuonicis atque Moschouiticis merendo,
te periculis omnibus intrepidè semper exposu-
isti: Et quid transmarinus miles acie contra
nostros auderet, aut belli astu Et ingenio vale-
ret, optimè animaduertisti. Et tamen, Deus
bone, quam inuerecundè illi, Et rei militaris,
Et virtutum ignorationem, nobis obijciunt?
quamquè vanissime scriptis passim vulgatis in-
sultant? Ergo testis oculatus ignauia illorū
ipsorum, vindicias hasce prudens, in tutelam,
Et patrociniū recipies, atq; STAROVSICVM
semper tuum, solitiò amabis. Vale.

DECLAMATIO.

ITSI ab antiquo & immemorabili tempore, gentem nostram armis gloriam quærentem A. N. inuidia exacerbati circumuicini populi, variè traducere consueuerint, tum maxime præsentibus annis, quibus cum Gustavo Adolpho Suedici Regni incubatore, variâ fortunâ in Prussia cerraumus, scriptis variis editis nomen Polonum passim proscindunt: partim, quod moribus, lingua, habitu, totaq; viuendi ratione à nobis penitus differant: partim, quod armis nobiscum toties decertando, bello semper succubuerint: nuperq; Suedica stipendia merentes, tum in Liuonia, tum in Borussia, cladem insignem suorum reportauerint, Hinc odium in nos, plusquam Vatinianum, & ad exteros, aut posteros, scriptis infamibus traductio; sciens, cum suapte natura præceptis esse ad credendum falsa mortalium genus, tum quòd sæpissime eo adducitur, inderecunde vulgatis mendacis scriptorum. Pulchre hac de re Tacitus, *Adio maximaqueque ambigua sunt, dum alij quòquo modo audita pro conperiti habent, alij vera in contrariam vertunt: Et gliscit ut unque posteritate.* Probra autamen & calumniæ non nisi in generosos, &

Ann.
lib. 3

ios, & maximis virtutibus præditos ciuntur; Ignauus
procul ab inuidia manet. Contra verò, populi summa
licet barbarie sepulti, non absque virtutis tamen alicuius
splendore viuunt. Circumspiciamus terræ vniuersæ im-
mensitatem, populosq; omnes quotquot sunt, vel Chri-
stiana veritate illustrati, vel stulto Idolorum cultu occæ-
cati, vel demum fœdo Machometis errore, aut perfidia
Iudaica obstinati, diligentissimè consideremus: nullam
prorsus gentem, nullamq; nationem tam stupidam at-
que agrestem reperiemus, quæ nõ ducatur, naturali quo-
dam instinctu, pulcherrimo virtutis amore. Sed potissi-
ma eorum pars barbari nuncupatur, quod paucissimi di-
uinam hanc Diuam inter eos ardentius contemplantur
plurimi, remissius atque negligentius: pro occulto quis-
que cæli influxu, àëris bonitate, situ loci, & commean-
tium ad se populorum ingenio. Quibus recte adianxe-
ris, temporum quoque qualitatem; cum ad oculum vi-
deamus omnia sæcula genium suum habere, qui mortali-
um animos in certa studia solet inflectere. Atque hinc
est, quod quædam ætates præcipuè armis exercitæ fue-
runt: quædam è contrario in quietem compositæ. & sæ-
pius orbis cultis hominum moribus enituit, pluries verò
veluti in barbariem homines nasci vidimus. Italia exem-
plo, Græcia, Rhodus, Hispania, aliæque tum Asiæ, tum
Africæ celebratissimæ gentes, quæ barbaræ primùm de-
inde succedente ætate cultissimæ fuerunt. Iterumque
superuenientibus Aquilonaribus oppressæ & incultæ:
nunc denuo caput nonnullæ extollunt, & mutabiles sæ-
culorum genios esse, suo exemplo docent. Nosterque
orbis Sarmaticus, velut ad barbariem olim sub Lechis,
Vissimiris, & Popellis factus: suscepta sub Mecislao E-
uangelij

uangelij luce, nunc in quietem componebatur, nunc ad
feritatem adgnatam recedebat. & arcana quædam vis seu
Fatum ad certas & destinatas vices corda mortalium,
prout vbique sic & sub frigido axe propellebat. Patrum-
que nostrum memoria, sub Diuo Sigismundo I. compo-
sita Polonia, omnis humanitatis cultu suam magnitudi-
nem ornauit. Sub Augusto eius F. hominibus nostris, sci-
entia potius quam armorum amor increuit. Mox tur-
bo vbique Henrico in Gallias abeunte: & in omnium
animis bellum insonuit Stephano diademate reuincto,
Præsenti demum ætate, qua Inuidissimus Rex noster Si-
gismundus III. Sarmatia gubernat habenas, quadrage-
simam quartam iam de hostibus nostris numeramus vi-
ctoriam, quod etiam ille tot annis præsit nobis, & felici-
tatis eius cursum triumphis satius, quam temporum spa-
tibus meriri deceat. Virtutis autem splendore, omni sane
momento, pariter ac alia cultiores gentes vehementer
ducimur vniuersi, calumniasque obtrectantium nonnisi
ob eius studium perferimus. Nec ætas vlla fuit, ex quo
sacris Christianis initiati sumus, qua non teneremur pul-
cherrimo virtutis desiderio. Sed quia neminem natura
mortalium, tam conditis moribus finxit, in quo non ali-
quid desideres velut vltimam artificis manum, vitia idcirco
nostra Poloni fideliter agnoscimus, & à cultioribus admo-
niti libenter ea dediscimus, quantum ætatis istius indoles per-
mittit. Ex quo non ea iam hodie Poloniæ incumbit bar-
baries, quæ fuit temporibus Ditmari, Otrihonis Frising-
ensis, aut Aneæ Syluij, qui gentem nostram ex suo ge-
nere aestimabant tunc, cum literarum secreta viti pariter ac
fœminæ ignorarent. Virtutum nunc æternitas velut hæ-
reditatis iure sancita, Poloniis inconcussa manet, & sim-

plex fides, humanitas, fortitudoq; hæret in nobis. Quæ, cum nimium maleuoli extenuent, & nos omni barbarie infames censeant, nec dignos esse putent, qui reliquis Europæ populis nos exæquemus: ego officio ciuili ac potius pietate ductus, præsentî oratione hanc labem abolere, & omnem calumniam ab inuicta Sarmatica gente nostra refellere constitui. Vos Equites fortissîmi, quibus patriæ amor in primis curæ debet esse, & qui omnis ignominie, pro vestra animositate impatientes estis, non aures modo mihi attentas & sitientes præbetote, sed animos quoque paratos, publicam nominis Poloni infamiam, vestra virtute, vestra fortitudine, repellere,

Qui varios genios hominum, impetusq; animorum curiosa diligentia cognoscunt. A. ij varias virtutes vnicuiq; genti, variaq; vitia adnata esse dicunt: vnicum verò istud, omnibus populis & singulis ferè hominibus commune, quod ad suæ ipsius mentis notitiam nullus sanè peruenire queat: cum non postremæ tamen sapientie, censeret esse, qui in oraculi modum edidit, vt seipsū quisque cognosceret. Itaque dum Censorio vultu nostram Sarmatiam inspiciunt, aiunt, *Polones ita barbaros esse, vt nihil penitus commune cum virtute habeant, Religio-*
puritatem superstitionum & errorum monstris deturpent:
Nimirū, quod legibus suis contraria Diuinis mandata sanciant, &
homicidia pœna pecuniaria mulstent: fontes, semetipfos suffendere iubeant: plebem tyrannicè habeant: coniugiorum sanctitatem riuialium licentia temerare soleant. Quod fidem publicam non seruent. Quod nec regnum habeant, nec regem, sed oligarchiam quandam: vel si regem eum appellare libet, qui tam licentiosa genti præest, tum & hunc ex regionibus longinquis

Thomas
 Lanfius
 orac. con
 tra Polō.

ad citum, quod nulli apud eos imperio digni nascantur; & nobiles ferè omnes aures, feroces, arrogantes, pauperes: & qui in tugurijs tantum stabulentur, nec intelligent lautitias & elegantias, ne dicam politiam. Qui verò opulentiores sunt, satellicio gaudent ingenti ocioforum hominum: suam & ignobilitatem titulorum ornamentis asserunt, nobilitatem verò/que ad nauseam verbis pomposis iactant, cum tamen virtute penitus deficiant. Iidem sordidum habitum deserunt: linguam barbaram & duram pronunciatu habent: solum sterile: cælum frigidum & Latine lingue exiguam cognitionem, & in cuius pronunciatione turpissime impingunt. Et quod rei caput est, nullam militia peritiã, aut certe perexiguã tenent: cum iactet se habere centum quinquaginta millia nobilium equitum, resistere tamen Gustavo nequeunt: præcipue verò peditatu minime valent: ac ob id passim caduntur a Suecis, sustigantur a Moschis, vexantur à Tartaribus, exagitantur à Dacis, extiment Hungaros, reuerentur Turcas, à Germanis verò toties olim subacti, assidua nunc sollicitantur cura, ne iterum colla iugo submittere cogantur. In summa, si quis Poloniam, inquit Thomas Lansius, laudaret, ingenij ostentandi causa id faceret, velut qui asini umbram, vel asinum ipsum, culicem, passerem, febrem, lutum, aut aliam rem frivolum scriptis suis celebrant. Et si quid in Polonia nunc supersit probum, & elegantioribus moribus congruum, illud maxime Germanorum industriæ & virtuti attribuendum est. In Polonica autem nobilitate, ita barbaram a natura ferociente, ut omnes alias nationes dedignetur, quid tandem inuenies elegans, civile, urbanum, comæ, mansuetum, fidele: Deus bone! in quæ tempora devenimus! in quos incidimus Aristarchos! quæ iudicia, & quos arbitros habere promeruimus! atque illa natio Sarmatica, quæ Romanorum quondam, imò orbis vniuersi terror fuit, nunc imbellium hominum ludibri-

um est : & qui olim omnibus formidabiles , etiam vulgo indomiti cēsebantur, nunc in derisum vicinorum populorum venerunt ; & quibus demum nihil in vniuerso orbe intactum fuit, vt & Asiæ, & Europæ, & Africa domnarentur , imbelles, ignaui, atq; rei militaris imperiti appellantur. Siccine tibi Lansī gens nostra res friuola , & asini vmbra esse videtur ? gens inquam illa, quæ ex Scythia, omnium bellicosissimorum populorum matrīce egressā, Parthos, Gotthos, Hunnos, Moscos, Vandalos, Getas, Iazyngios, Dacos, Illyrios, Bulgaros, Russos, Boemos, Sclauonos & Croatas produxit ? inq; alias fortissimas nationes dimanauit ? quæ tot populos longa ætate fundatos, imperandiq; potentia firmos, breui momento perdomuit ? quæ tot regna euertit ? quæ tot prouinciis opulentissimis etiamnum in Europa potitur ? Quid enim Cassubij, Silesij, Morauj, Carnioli, Pomerani ? nonne è Sarmatia nostra orti atq; egressi, quamuis sub alieno nunc imperio, vererē tamen linguam retinuerē ? Quid in remotissimis Suetici regni partibus Gotthorum Vandalorumq; populi, nonne nostri sanguinis & potentia inter Scandos & Finlandos monumenta sunt ? Quid Vissogothi, Ostrogothi, Longobardi ? quanto impetu, quanto valore, quanta virtute fuerunt isti ? quanta bella executi sint ? quot potiti victorij ? Sed hæc priscorum Sarmatarum laus fuit, quorum fortunas, imperia, virtutes percensere maius humana eloquentia onus est : Nunc Lechitarum nostrorum præclara facinora, maximasq; atque lectissimas virtutes agnoscamus, omnibus alijs sepositis. Nam & Hunnorum impetus, & Vandalorum excursiones, & Gotthorum Imperia maxima, & Longobardorum felicissima regna, aliæ quoque gentes sibi, ob com-

munem originē vsurpant: quamuis propriè nostræ gen-
 tis hæc decora, atque inuicta munimenta sint. Et ad A-
 driaticum mare, Istrij, Mysii, Macedones, Epirotæ, Dal-
 matae, cæteriq; populi nostræ etiamnum Slauonicæ lin-
 guæ sonum ac flexum retineant: & à Baltico sinu, atque
 Oceano illo quem glaciale vocant, imò vltra ipsum, à
 noua Zemla, ad Hyrcanum vsque & Euxinum mare, e-
 iusdem nominis & seminis Circassy. Casany, Migrely, in-
 colæ habitant. Satorem itaque nostrum Lechum, eiusq;
 diuam propaginem consideremus Equites, & è ripis flu-
 minis Vandali, qui mediam secat Poloniam nostram, v-
 trumq; solem qua oritur, & qua occidit, animis diligen-
 tissime circumspiciamus, & inueniemus hanc in partem
 Albim veterem fuisse litem, vbi Boleslaus Criuouftus,
 Saxonibus & Cimbris profligatis, tres ferreas columnas
 in medio fluuio locauerat. In alteram, ad Mæotim vsq;
 excurrere ius nominis vestri: vbi in illabenti Borysthene
 similiter alias tres columnas erexerat. Vnam in Arctoo
 ad Balticum mare, Prussis gentilibus subactis Ofsæ flu-
 uio imposuerat; meridiem Sarmaticis montibus, quos
 nunc Carpatios dicimus, à Pannonibus ditterminans.
 Hi sunt A, maiorum nostrorum Herculei labores, hæc
 monumenta bellicæ virtutis, hi termini Polonici imperij,
 quorum latissima spatia, maximis bellicosissimisq; genti-
 bus habitata, viginti amplius explent prouincias. Qua-
 rum habitatores sub Lescis illis Boleslais, Vissimiris, Vla-
 dillais, Præmissis atque Cazimiris adeò securi agebant,
 vt nullo septi muro, viculis, njsq; sparsis contenti, nullo
 vallo aut fossa, aut fluuio, aut monte, sed formidine ho-
 stes, Spartanorum more arcebant. Et admirentur ob-
 trectatores nostri quantumlibet facta sua, nihilominus

intelligent in nobis plus fuisse animorum ad res gerendas, quam commentationis ad ipsas prædicandas: vt qui nunc etiam in medio ferocissimarum gentium positi, bellisq; assiduis cum Tartaris, Valachis, Turcis, & Moschis exerciti, nec Gallorum impetum, nec vigorem Belgarum, nec versutiam Anglorum, nec ferociam Germanorum, nec calliditatem Italorum, nec perunaciam Hollandorum, nec perseuerantiam demum aut cunctationem Hispanorum extimescimus, quorum singuli hodie peritiam sibi & decus militiæ vsurpant. Quid dicam Suecorum? qui nectam immanes atq; vitæ prodigi sunt, quin instantibus nostris cedere, non libentissime cedant: neque nos etiam sic cedere didicimus, vt non congressi a-ciem deseramus, quemadmodum calumniatores nostri libris nunc famosis editis in vulgus spargunt. Genus enim nostrum adeò laudis auarum, & vitæ prodigum est, vt non exhorreamus & artes & potentiam quorumuis populorum: vnde & mortem omnino in bellis contemnimus, quia non alia ratione quam morte possumus immortales nos facere. Quemadmodumq; Cretenses olim iuuentutem suam in primis leges, mox Deorum hymnos, atq; præclara Ducum facta, quorum imitatione ad virtutem incitarentur modulatis vocibus, memoriæ mundare cogebant: sic & maiores nostri veterum adhuc Sarmatarum consuetudine, in conuiujs Heroum canebant facta, sicque recreationem ex virtutum recordatione comparabant, & certis conditisque saltibus inter gladio rum framearumque compositas dispositiones saltabant, vt in ludicris etiam prompti ad arma atq; præsentis essent. Sic & nos eorum posteris, vestigijs insistentes illorum, & saltus eiusmodi (Hayduka appellamus) & similes cantilenas (quæ

nas (quæ vulgo dicuntur) conuiuiorum tempo-
re in vſu habemus; & in venationibus frequentes corpo-
ra duramus; & ad bella vltro proficiſcimus; & in præ-
lijs conſtanter pugnamus; & victorijs fruimur modera-
te; & libertatem noſtram, qua illi nihil præſtantius nobis
relinquere poterant, virtute noſtra ſartam teſtamque in
hodiernum cõſeruamus: bellaq; ipſa nuſquam ad imma-
nitatem, aut regnandi libidinem, ſed ad cõſeruandam
pacem ſuſcipimus. Et habeant licet aliæ gentes àèrem ſa-
luberrimum, terram fertiliffimam, ciues ſuos cultiffimos,
ciuitates munitiffimas, regnaque ipſa opulentiffima, non
id tamen ad ipſorum gloriam pertinet, ſi vitijs ſunt infa-
mes, quæ illis facile vel è media Scythia quiſpiam, ne di-
cam è Polonia obijcere poterit? Quod ſi autem fraudu-
lentæ nationes, candorem noſtrum & ſimplicitatem pro-
ſtultitia habent, ſi impiæ & irreligioſæ, deuotionem pro
ſuperſtitione: ſi meticuloſæ, fortitudinem pro temeritate,
ſi molles, conſtantiam pro feritate, ſi ſuperbæ, animoſita-
tem pro arrogantia, ſi luxurioſæ, temperantiã pro ve-
neficijs, & frugalitatem pro ſordibus, faciliùs crimina hæc
honestos nos efficiant, quam illi nos inhonestos. Quia,
quamuis nemo, iuxta illud vetus prouerbiũ, ſine crimine
viuat, nõ inuequitur in partibus tñ noſtris (vt cum Deo
bono dicam) grauiffimum blaſphemix peccatum: non
fœdauiſus turpiſſimo Sodomix ſcelere ſanguinem no-
ſtrum: auerſæ Veneris flagitio, non inquinauimus gen-
tem noſtram: non maculauiſus deteſtabili perfidix cri-
mine candorem Sarmaticum: beſtialitatem, lenocinium,
gladiatoriam, lupanaria, magiam, ignoramus: neſcimus
puerorum amorem: alex academias non habemus. Nec
ſumus hiſtrionię dediti vt Itali, nec faſtuoſi vt Germani,

Qui vltro
abiq; ſtip
dijs ad be
proficiſc
tur vulgo
Voluntar
in caſtris
pellantur

nec leues vt Galli , nec superbi vt Hispani , nec truculen-
ti vt Moschi : non infames veneficijs vt Suedi , non la-
trocinijs & furto assueti vt Hungari , non exterorum
contemptores vt Angli , non iracundi vt Scoti .
apud quos inimicitiarum vis in hæredes quoque abit,
Sed si aliquibus vitijs , vt humana fert conditio assueti su-
mus , dediscimus ea moniti à cultioribus , & pluribus

Lanſius Ora
tione contra
Poloniam
& Theatru
Politicum.
Item Archō
tologia Co-
ſmica Dion
ſii Goſfredi.

longè virtutibus compensamus. Quod verò nobis Lan-
ſius , aliq; Germani ſcriptores , ſuperſtitionum monſtra,
& gentilitatis cœcos errores exprobrant , aiuntq; Deum
Ziemiennicum in Lituania , ſerpentes autem in Samogi-
tia à ruſticis coli. Hoc inſcitia rerum noſtrarum faciunt,
Æneam, Syluium, celebrè alias & grauem ſcriptorem ſe-
quentes , qui de vtraque illa gente veriſimè tum ſcriple-
rat, cum nōdum eos lux Euangelij aſpexiſſet. Aſt D. Ia-
gello acceptis regni gubernaculis ad propitiandum cœ-
leſte numen, ac populos in officio continendos, illud cu-
rabat imprimis, vt ſtuduim Chriſtiane religionis antiquiſ-
ſimum ſibi eſſe cunãti perſpicerent. Idcirco & in Polo-
nia ſalutariter in eo genere multa decreuit. & in Lituania
ipſe Apoſtoli officio functus cultui diuino quam pluri-
mas ædes extruxit , Epiſcopatus & myſtarum collegia ad
erudiendum barbaram gentem inſtituit, ipſeq; eorum ba-
ptiſmo , qui turmatim aqua luſtrali aſpergebantur interfu-
it, & munera atque veſtes plebi largitus eſt. Auxerunt
pios eius conatus ſuccedentes in regno eius filij; tum
proceres gentis, ſuo exemplo, & diligentia ſacrorum viro-
rum, per ducentos & amplius annos in religione anti-
quantes, Samogitasq; ac Lituanos non minus Catholi-
cos fecerunt, quàm ſint Hispani aut Romani ciues. Sed
uti veterum librorum deſcriptores, quod de gentilibus

notatum

notatum erat, suis (si dijs placet) lucubrationibus, pro re
 præfenti interferuerunt. Sicut & illud, quod rustici in Po-
 lonia Dominicam orationem ignorent, & Confessionis
 Eucharistiæq; Sacramentum Principibus tantum conue-
 nire, atque potissimum ad sacerdotes & nobiles pertine-
 re dicant, sibi verò non vacare adire templa, aut partici-
 pare Sacramenta. Falleris magnopere quisquis ita ru-
 des ac barbaros esse Polonos existimas, apud quos pas-
 sim in pagis & Villis, singulis diebus festis Missarum so-
 lennia & conciones ad plebem peraguntur, diuinarumq;
 institutionum Cathedres pueris traduntur, vt vbique
 repperias etiam inter sylvas densissimas, qui & diuina
 præcepta, & literas, ac linguam Latinam calleat. Verum
 quod nostri Chronographi de Russis & Moschis prodi-
 derunt, qui minus res Ecclesiasticas curant, quamuis Chri-
 stianam profiteantur religionem: hoc de nobis dictum esse
 affirmat, egregius ille Tubingensium Declamator, & mul-
 tis alijs argumentis Polonorum inciuilitatem exaggerat;
 additq; ad criminis atrocitatem declarandam, in eadem
 Lituania, atque nonnullis ciuitatibus Volhyniæ, Tartaris
 datam esse licentiam obseruandi infames Machometis
 ritus, Item, Hæreticis varijs, Armenis, atque Græcis ab
 Eccl: Romana Schismate alienis, libertatē viuēdi à Regi-
 bus concessam exprobrat. O zelum pietatis! O religionis
 ardorem iu viris, quibus Deus nullus, aut certè venter est!
 & qui nec Pontificem, nec altare habent, de religionibus
 iudicant, & nobis qui vniuersalis Ecclesiæ Romanæ do-
 gmata sequimur, hæreses atque errores obijciunt. Est
 enim nostra religio Auditores quam profitemur sanctissi-
 ma, verissima, æterna; quam æterna veritas in carne hu-
 mana apparens discipulis suis dictauit, quam sacri Euan-
 gelistæ,

Gualo. rer.
 Pol. Tom. 2.
 Naugebauer
 rus in Com-
 ment. Mosc.
 cap. 12.

gelisæ, ab ore eius excipientes, venerandis monumentis consignarunt, quam ab eo ipso electi per orbem vniuersum promulgarunt Apostoli, Martyres inclyti sanguine fuso purpurarunt, quam Patres illi antiqui grauissimis commentarijs illustrarunt, quam Scholastici Doctores euidētissimis rationibus demonstrarunt, quam Concilia œcumenica concordibus decretis definierunt, & quam Catholica demum seu Orthodoxa approbavit sua auctoritate per Pontifices Ecclesia. Hanc nos Poloni asserimus, hanc armis à Crucis hostibus tuemur, hanc legibus vindicamus ab impijs hæreticis. Quibus nullum templum Catholicum violare, nullam extruere impietatis synagogam permittimus, præter solius conscientię libertatem: quod ea cogi nequeat, fideiq; lumen cętus veniat: & non nisi docendo, scribendo, atque disputando veterum patrum sanctissimo instituto, promulgatur. Et inde fit, quod inter nos nusquam repperiantur impij Athei, quales inveniuntur inter eos qui se Catholicos, Christianissimos, Fidei defensores, & Ecclesię primogenitos appellant, religionem verò vestimento tantum, non intimo cordis adfectu æstimare solent. Nusquam etiam reperiuntur apud nos renegati, ad impurissimam Machometis sectam desciscentes, quod Occidentalibus commune est, præsertim ob scelus aliquod infamia notatis: quales apud nos ad Cosachos potius Zaporosenses, barbaros prædatū eunt, pietatem in toto Christianam seruantes. Denique nusquam apud nos de religione armis didisceptatum est, vt inter Essenos, Saducæos atq; Phariseos olim in Iudæa: inter Monotelitas, Iconomachos & Donatistas in Græcia atque Affrica: demum in Gallia, Germania, Belgio, Scotia atq; Angliã, inter Albinianos,

Hugo-

Hugonottos & Protestantas, Nec est regio in toto Se-
pentrione præter Poloniam, quæ Christianismum con-
seruârit constantius, professa sit sincerius, coluerit ma-
gnificentius: quòd & Rex nullus apud nos Hæresi aut
Schismate pollutus fuerit, & plurimæ vrbes (ac inter eas
Leopolis metropolis Russiæ) integræq; prouinciæ, ab ista
impietatis lue, immunes exstiterint: præcipuè autem Ma-
souiæ, quæ ne Iudæos quidem in suis ciuitatibus patitur.
Quamuis igitur omnes leges nostras, legibus diuinis cõ-
trarias esse maleuoli dicant, nusquam tñ Polonum mili-
tem sub ñs educatum audies nefarias de Deo aut sanctis
cius voces proferentem, cum tamen insolentissimus sit
omnium Europæorum militum: non videbis locis sacra-
tis, aut sacrorum mystis iniuriam inferentem: non ma-
tronas virginisq; in expugnationibus vrbium vitiantem:
non scorta in castra secum adducentem: aut captos de-
ditosq; contra pacta trucidantem: aut contra fas iustumue
socios deprædantem, aut vindicantem priuatas iniurias
monomachia, quod alibi vsitatum. Nec est censendum
contra legem diuinam esse, quòd homicidæ apud nos Bodin. l
de Repub.
data certa pecunia absoluantur, vt exprobrat nobis Bo-
dinus re male intellectu: cum id sancitum sit de ñs, qui
testibus adfirmantibus probauerint se crimen homicidij,
in defensione vitæ, aut honoris, aut rerum suarum com-
mississe, quod vtique lege naturæ licitum est. Secus, si quis
temerariè commiserit, & in recenti crimine depræhensus
fuerit; talis ex templò capite secundum iura diuina puni-
tur; aut si fuga elapsus fuerit; infamiæ notâ: donec & par-
tilæ, & publicæ seueritati satis per leges fecerit. Si verò
quis ob homicidium, aut aliud crimen, intra annum & sex
septimanarum tempus, intra quod commissum dicatur,
aliquem

aliquem in iudicium non vocat, omnem tum capiti iudicio contra eum agendi moribus nostris facultatem amittit. Quot utique conuenientius videtur esse illa consuetudine Klagenfurtenſium in Germania, apud quos I. Bod. M. de furti ſuſpectus ſtatim in furcam agebatur, poſtridie verò I. Boem: de Europa. l. 3. de mortuo quaſtio erat, qui ſi reus inuentus eſſet, manebat pendulus pœnæ loco: ſi innocens, funere publico in cœmeterium deferrebat. Rectius ſane quam in Faber: H. Sueu: l. 1. c. 18. vicina nobis Morauia, vbi legibus cautum habetur, vt Duhr: Hiſt. Boem: lib: 32. accuſator fuiſmet manibus ipſe furem ſuspendat in furca: Simler: de Rep: Helu: l. 2. aut ſi noluerit, ipſe à fure ſuspendatur. Denique melius quam in Heluitia, vbi etiam iniuriam à ſe repellentem capite puniunt, ſi ciuem Lucernatem occiderit. At grauius inquires, Poloni delinquent, qui fontes fuiſmet manibus ſeſe ſuspendere iubent, ſicut Vitoldus, Suidrigelus atque eorum nepos Sigismundus, Lituaniæ Duces facere conſueuerant, qui in ſua præſentia, milites ob leue delictum, ſeſe ſuspendere iubebant. Fateor fuiſſe verum, cum Principes illi ex gentilitate nuper ad Chriſtum conuerſi, nondum probis moribus fuiſſent ſufficienter perpolitii; populiq; illi quibus imperitabant, etiamnum ignorent, naturam an conſuetudine acceperint, Principibus obnoxio ingenio eſſe, faciliq; gubernantibus. Qui ex cultu tamen virtutibus Chriſtianis: atq; artibus optimis, turpem illam gentilitatis conſuetudinem deteſtantur. Nec plebem triſti imperio gubernant, vt aſſerit Dirmarus Epiſcopus Merſeburgenſis, qui ante ſexcentos propè annos vixerat, & vera de barbaris tum Polonis aut Lithuanis ſcripſerat; quem ætate præſenti Guilhelmus Barclaius ſecutus, de Polonis quos nuſquam viderat, prodidit, quod apud eos ruſticorum conditio ſit duriffima. Quibus etſi

in paren-

inparendi sortem genitis, non detur à suis dominis ad superiora subseilia prouocatio, miti eos nihilominus imperio regimus, quia quæcunque & ipsi suppliciorum metu colimus, eadem tristi fastidio solemus auersari, nec graues ob id vrbicæ plebi aut agricolis nostris esse. Et quamuis patriciorum siue nobilium ordo, maximis quibusque prærogatiuis sit exornatus, ita vt ad publica Reip. gubernacula, nemo ex plebe præter solos nobiles vnquam admittatur. Tamen in tanta imperij Sarmatici diurnitate, nulla vnquam plebis rebellio aut sedicio excitata est, neque vlla rerum nouarum occasio quæ sita, aut fidei vacillantis erga equestrem ordinem, vel minima suspitio exhibita, quod sæpius euenit in Germania, Hungaria, atque Italia ipsa, si Romanam, Florentinam, Insubrem & Pisanam. Historias diligentius examinabimus. Sed quæ vera erant de Lithuanis Idolorum tum cultoribus, hoc Æneas Syluius de tota Polonia, Christianis iam moribus optimè exculta, scriptis suis per summū odiū vulgauerat, quod videlicet homini ambitioso Episcopatū Varmiensem à Pontifice designatum Rex Casimirus, iuri suo derogare nolens, denegasset. Verumenimvero non apud nos tantum in Polonia rustici duriusculè habentur, sed in toto ferè Occidente, ac præcipuè apud Gallos, Lusitanos, Scotos, & Insubres, qui Æthiopas & Mauros, atsi Christiana imbutos religione, cum liberis tamen ac nepotibus, perpetuam seruitutem seruire compellunt. Siculi verò, Candiani, & Equites Melitenses, miseros Roxolanos nostros è Turcica seruitute armis aut fuga sese vindicantes, seruorū loco apud se detinent, nec sinunt ad pœnates remeare patrios, licet sint Christiani prout & illi.

Simili odio ducti in gentem nostram afferunt Germani,

Archontolo sua Historia scripserat, in Lithuania coniugiorum sancti-
gia Cosmica tatem riu alium licentia temerari, qui consulto à maritis
Dionysii in gratiam vxorum fouentur: eumq; morem perpetuum
Gotfredi. esse dicunt, quicumq; nuper Geographiæ, aut populo-
Fercatul. in rum descriptioni applicant manum. O scelus! asserere de
Pol. fel. Lituania quæ in media ferè Christianitate posita est, quasi
Sylu. in Pas de India, quæ Christum adhuc nesciat, & remotissi-
ral. mis Americæ sinibus claudatur. O inuerecundiam, affir-
Alf. l. 4. c. 5 mare de Septentrionalibus, qui vagas etiam quasuis vo-
Mercurius luptates summè detestantur, quod ne in cœca quidem
Gallobelgis Æthiopum gentilitate toleratur: cum & in brutis qui-
cus T. 2. busdam animantibus vis naturæ hoc exprimat, vt fidem
 coniugij adulterio pollutam atroci prosequantur pœna.
 Plinius enim author est, Leonem odore Pardi coitum
 sentire in adultera, totaq; vi consurgere in pœnam, Idem
 & Elephantes adulteria ignorare, nullaq; propter fœmi-
 nas prælia inter se ciere tradit. Alibi medius fidius alibi,
 non apud Polonos adulteria non puniri, magni nominis
Ant. Robe. I. C. Ioannes Faber, nonnulliq; alij authores scripserunt,
ver. iudic. Sarmatæ furtiuos quoque complexus seuerissimè puni-
lib. 1. c. 14 unt, Salacissimorum Austri populorum hoc scelus pro-
 prium est, qui in tuptissimis Veneris castris, ferè sine villa
 pudoris & honesti memoria, & sine metu pœnæ luxuri-
 antur: qui in sacris etiam locis de explenda libidine eo-
 gitant, (ac propterea fœminæ eorum obscuriora tem-
 plorum oratoria intrare prohibentur) qui libros in pu-
 blicum typis emittunt, quibus castitatem deturpant, tem-
 perantiam euertunt, vagam linguam & mentem formât,
 innumeraque adulteriorum or effrenatarum libidinum
 stratagemata ostendunt, & quibus matrimonia, quæ nos

sanctissi-

sanctissime obseruamus, furtiuis complexibus polluere
 docent. Castæ ab hoc flagitio Lituanorum mentes, qui-
 bus amor honesti perennis, quibus pietas cordi est: &
 qui moribus Christianis, literarum doctrinis, & omni
 virtute adeò exculsi sunt, vt cum omnibus alijs gentibus
 de virtutum gloria certare possint. Neque enim tam bar-
 baro & rudi ingenio vnquam fuisse gens Lithuana pu-
 tanda est, vt quam legem honesti omnium animis natura
 inieuit, sola hæc oboleret. Neque dominatur in no-
 bilissimo regno Poloniæ tantâ licentiâ venus illicita,

Böter. i

Rel. p. 1. 1.

Clenar. 1.

1. Epist.

Camerar.

Cent. 1. c.

F. Faber

Sueu. lib.

cap. 10.

G. Bucha

rerum Sc

lib. 4.

quanta in Italia, Castilia, aut Valentia. Nec alimus ancil-
 las, tanquam columbas, ad stuprandum vt in Lusitania,
 nec permittimus balnea promiscua, vt habentur multis
 in locis Germaniæ: nec indomitæ libidinis foeminas pro-
 stare patimur, vt in Sueuia: nec pluralitatem vxorum fo-
 uemus vt in Scotia, quorum Rex Euenus III. legem tu-
 lerat, vt cuius liceret pro opibus, quot alere possêt, vxo-
 res ducere: vt Rex ante nuptias sponsarum nobilium,
 Nobiles plebeiarum, prælibarent pudicitiam: vtq; ple-
 beiorum vxores cum nobilitate communes essent. Nec
 habemus stupri legem Meridionalibus solennem (si mo-
 do eam legem appellare licet, & non immane potius ac
 nefarium scelus) qua Cyprij quondam virgines ante nu-
 ptias prostituere solebant: qua Augiæ foeminas suas no-
 cte qua nubarent omnium stupro exponebant. Nec ad-
 mittimus demum illegitimè natos ad iura successionis,
 vt solent facere Occidentales, nec ad sacerdotia, opifi-
 cia artificum, aut honores vllos: cum alibi scepra etiam
 ipsa capiant. Sed sic castè & ad normam honestatis viuimus,
 vt inter altercandum nullam ab aduersario labem
 thori polluti mentionem auribus excipiamus, obiectam

verò sanguine aboleamus, & morte vlciscamur ipsa.

Quod autem fidem publicam spectat Equites, ausim ego dicere, nullam gentem sub sole esse, quæ nos possit æquare, ne dicam superare fidei stipulatæ firmitate aut certitudine. Quæ enim natio Christiana tam fida est, quæ subiectionis terminos transgressa non violaret Principes suos? quæ tam constans, quæ pacta cum vicinis populis ob aliquam vtilitatem non infringeret? quæ tam candida & niuei pectoris, quæ transfugijs & proditionibus se ipsam non commacularet? quæ tam veri ac verbi tenax, quæ externis Principibus subsidio veniens, ad illorum hostes ob maius lucrum non deficeret? Nulla profecto alia præter inclytos Sarmatas nostros, qui nusquam Regem suum occiderunt, nusquam vicinos fractis sæderibus inuaserunt, nusquam proditione aliqua se ipsos macularunt. Legite historias, excutite annales, tabulas examine & antiquitatem omnem, nullibi à Polonis fidem fractam repperietis: imò seruatam plurimis in locis cum vitæ discrimine animaduertetis. Sigismundus Imp. à Turcis ad Columbanum acie pulsus, cum Ioannem Zauissium cognomine Nigrum, Polonæ cohortis ductorem, quem imprimis amabat, vellet fugiens secum nauicula piscatoria in tutiorem locum Danubio tranato deportare, non possum inquit Imperator proditis commilitonibus meis viuere, aut te fugientem sequi, qui eo animo castra tua secutus sum, vt vel vitæ periculo rem Christianam pro posse iuarem. Et obuerso statim in hostem equo tamdiu cum barbaris pugnavit, donec à multitudine superatus in eorum potestatem viuus veniret: quem cum quisque suum captiuum habere vellet, quod armis splendidè & ab auro vestitus esset, inter altercandum indigna morte occide-

occiderunt. Simile fidei, & in principem amoris exemplum in Gouoricio Palatino Sendomirienti legimus, qui maluit innocens in exilium abire, quam impedimento esse Cazimiro iusto ad Principatum Poloniae à proceribus vocato hac lege ut Gouoricium ablegaret. Sed hæc antiquiora sunt, & à viris excellentibus facta, videamus recentiora & à plebeijs hominibus, non plebeio animo patrata, Iuonia Moldauiae Princeps bellum Turcis intulerat, inq; commilitum mille ducentos Cosachos duce Suericzouio è Polonia euocauerat; hi post tot victorias felices Turcam quendam ceperant, qui tantum vlytri, modo ne duceretur ad Iuoniam victoriis dabat, quantum ter auro, & semel gemmis suum pondus in statera exæquaret. Ingens thesaurus! & præsertim viris militaribus, qui exigua pecuniola conducti vitam in periculum mittunt. Tamen maior illis fides fuit, quam Iuoniae sponderant, Turcamq; illum tam diuitem ad eum deduxerunt, à quo non modo precij nihil quidquam acceperunt, sed vitam etiam ipsam cum illo, imò pro illo in acie effuderunt, cum iam Iuonia fraude Turcarum in colloquium euocatus, in frustra discerptus fuisset. Igitur indignam vlciscendo illius mortem tam diu pugnarunt donec occubuerint omnes, qui tamen integri abire poterant. Idem fecerunt, qui nostra ætate Michaelis Moldauiae Palatini signa sequebantur contra Turcam. Idem qui pro Sigismundo Batthoreo Principe Transyluaniae, proq; Rudolpho & Matthia Imp. & nuper pro Sereniss: Ferdinando II. contra rebelles Hæreticos pugnarunt: à quorum obsequio & fide, nullis promissis, nulloq; pretio se abducere sunt passi. Cum aliis gentibus commune & vsitatum sit transire ad hostes, vbi vel stipendi

Corecius de
bello Valas
chico.

pendia maiora numerantur, vel in suis castris, aut arcibus quas defendunt, commeatus inopia exoritur: vel ubi denique præsens vitæ periculum imminet. Experti sumus bellis nuperrimis, cum Turca, Mosi ho, & Suecis, præcipuè in Prussia, cum ad Gustauum turmatim, cum signis, centurionibus & Chiliarchis Germani & Galli, quorum alas aliquot habebamus, transfugerent, Habent enim illi animas venales, & velut gladiatores olim apud Romanos turpi pretio ad necem se auctorari patiuntur, & cuius stipendia numeranti militant: militantq; sæpè cōtrariis in exercitibus, aut transeunt vicissim ad hostem: tumultuanturq; leui ex occasione contra Principes suos, & sæpissimè innocuos trucidant. Vt enim hic taceam Scotos, qui tres & quinquaginta Reges, aut bellica vi, aut procerum insidiis crudeliter interemerunt. Vt omittam Anglos qui duodecem Reges ciuili conspiratione interfecerunt. Vt sileam Hispanos, qui toties armis Reges suos persecuti sunt, & Iuliano Comite authote, Mauros ex Africa in patriam induxerunt, quorum postea iugo rot ætates præmebantur, Vt præmittam & Gallos, qui Carolum Grassum regno eiecerunt, inq; Ludouicum xi. bellum innata leuitate susceperunt, Ioannem pro patria fortiter pugnantem & ab Anglis captum, liberare noluerunt, & nupera ætate duos Henricos sceleratissimi homines inreremerunt. Non memorabo & Hungaros qui contra sanctum illum Regem & Apostolum suum Stephanum I. contraq; Sigismundum Imp. & Matthiam Coruinum, benè de se meritos Principes arma sumserunt. Vt omittam & Græcos atque Romanos, qui singulos ferè Imperatores suos, aut occiderunt, aut excoæ carunt, aut in exilium relegarunt, Soli Germani non

tous

*Iouiu in
Scotia.*

*Cuspi. in Ca
rolo Crass
Ottho Fri.
sing. lib. 6.
cap. 9.
Bodin in
Resp. ad
Malest.*

totis trecentis annis, nouem Imperatores ciuili clade ab- Bod: de
 forberunt, præter eos qui Imperio se abdicare coacti Rep: lib: 6.
 sunt. Ita isti contumeliosè, ita flagitiosè in Augustalem 65.
 dignitatem grassantur, & nunc decennio iam in sacra-
 tissimum caput Ferdinandi II. bellum perfidi molun-
 tur. Et tamen isti nobis non verentur exprobrare, quod
 Rixam assiduo cum fratribus mariti sui rixas exercen-
 tem, eorumq; Principatus per vim occupantem, nolue-
 rimus iterum recipere, cum spretis semel Polonis, cum
 filio Boleslao ad cognatos suos in Germaniam abiisset.
 Quod Leicum Nigram nonnulli procerum contemnē-
 tes, Conradum Masouiorum Ducem ad Principandum
 vocauerint. Quod repulso Gulielmo Austriaco, Hedui-
 gim postremi Regis Ludouici filiam, Iagelloni homini
 barbaro elocauerimus. Quod Vladislaus prædicti Ia-
 gellonis F, ad Varnam postea occisus, Amurato Turca-
 rum Tyranno fidem iuramento firmatam, non seruaue-
 rit: & Ladislaum infantem regno Hungarico hæredita-
 rio eiecerit. Quod Liuoniam atq; Borussia Imperij
 Germanici prouincias interceperimus. Quodq; Archi-
 ducem Maximilianum vocatum ad regnum, clade affe-
 cerimus. & ipsum captum in carcere detinuerimus. Hæc
 atque alia plurima, Auditores, homines fœdisfragi & per-
 uersi, candori nostro obijciunt, fidem Polonam è genio
 suo æstimantes, cum tamen longè diuersi sint mores
 nostri à moribus illorum, mensq; ipsa longè alia, vt qui
 omnem speciem reconditi astus natura odimus, facilio-
 res decipi, quàm decipere, vt inquit Boterus & depræ-
 dari, quam nocere aptiores. Siquidem & iatrocinita
 nullibi minora, quam in Polonia repperies, & in hac
 tanta quæ vulgò sigillatur licentia, pudore & reuerentia

Radericus
in appen-
ce, ad Ott:
Fr sing. l. 1.
cap: 1.
Cuspin in
Amurat. 11.
Leuclat;
uius in Ann.
Tu.

Boter: ve-
iat. de Pol.

magis, quàm metu aut formidine legum quidam sunt temperantes. Cum interim alibi passim, vel maxima severitate animadversionis populi in officio vix continentur. Vnde et Rixam nimirum cum Polonis rixante quicquam dicere poterit, cum vltro ad poenates patrios abierit: volenti autem ut vulgo Legistæ dicunt quæ injuria fit: aut quis recipere voluit post quinquennium redire cupientem, cum iam alia esset facies Poloniæ, & illa non contenta Principatu Maioris Poloniæ, qui marito illius de iure debebatur, omnibus quatuor tetrarchijs in quas diuisa tum Polonia erat, cupidè inhiabat. Igitur consobrinos turbanti à proceribus restitutum est, & arma Germanica minitanti, exilium perpetuum inditum, à quo deinde nec Cæsarium potentia postliminio redire poterat. Quod verò Lescum Nigrum Principatu deturbatum à Conrado Masouizæ Duce, non ita cito ut oportebat, priori fortunæ proceres restituerint, in causa fuit calliditas Germanorum, sub prætextu affinitatis Poloniam inuadere volentium; quæ cum vnita grauis eorum ceruicibus esset, belloq; tum difficili Boemiam & Saxoniam totam diuexasset, ut vlciscerentur facilis iniurias suas, internis primùm discordijs cognatos Principes Poloniæ attritos & debilitatos esse volebant, atque Conradum potentio rem tum alijs in Lescum subornabant: cui deinde subsidio cum exercitu contra Conradum venientes, occupabant pro se loca munitiora Poloniæ. Eapropter suspectam toties Germanorum amicitiam habentes, nolimus Gulielmum Austriacum nobis regnare, eiq; prætulimus Iagellonem Lituaniæ Ducem potentem, partim quod Hedvigis absque Senatus assensu Gulielmo matrimonij spem obtulisset, quod omninò per

leges nostras fieri nequibat: partim quod multo maiorem
ex Jagellonis nuptijs vtilitatem Respub. retulisset: vt
potetot populorum conuersionem ad Christum, & tot
prouinciarum adiectionem ad Regnum Poloniæ. Quod
equidem regnum tam auctum prouincijs, tam illustre vi-
ctorijs, tamq; opulentum rerum omnium copia, poterat
sanè sufficere Vladislao, patri succedenti, nisi cum præ-
stans & regia virtus multo pluribus sceptris dignum o-
stendisset, Hungarorumq; proceres publicis votis ad ca-
piendam coronam expetissent. Qui deinde inopinato
discordes inter se facti, tot motus, tot bella dederunt:
atque id ipsum dolo malo Germanorum. Hi enim ægre
ferentes bellicosissimum iuuenem duorum regnorum
sceptris potiri, qui vnus regni viribus armatus, grauis
eorum ceruicibus foret, perluaserunt Reginae viduæ, in-
fantem Ladislaum quantocius Albæregiæ in augurare,
subq; Cæsaris Germanici patrocinium confugere, qui
nec Sarmatam in nimiam pōtentiam excrefcere sineret,
nec possessione Regni Hungarici gentem Germano-
rum excludere pateretur: cum illa soror Cæsaris esset, &
multos iam Germanos opimis possessionibus in Hunga-
ria ditasset. Vladislaus itaque, vt erat natura animosus,
tam notabilem cōtumeliam suffere nequens, & puerum
regem tota possessione Hungariæ vna cum matre eiecit,
& Hungaros rebellantes sibi grauissimè multatus est.
Atque tandem pro Crucis gloria bello contra Turcas su-
scepto, insigni victoria ad montem Aemum potitus, in-
ducias decennales cum Amurate pepigerat. Sed quas
Pontifice dispensante, non suo libitu ruperat, indignis
persuasionibus Iuliani Cardinalis inductus. Nos enim
Sarmatq; fidem vniciuique seruamus inuiolabilem, toties-

Calimachus
in vita VI
27 ai.

que ad bellum sociale à Christianis Principibus vocati
contra Turcas, pactorum nexu ascripti excusauimus, quòd
nichil appetamus cum noxa alterius. Sic Diuus Iagello ob-
blatum sibi à proceribus Boemię regnũ respuit, quod ius
in illud prætenderent aliq̃. Sic nepos eius Sigismundus,
Daniae & Sueciae regna reiecit, quòd expulsus Christier-
nus, vim sibi fieri & iniuriam per literas quiritaretur. Sic
nuper oblatam Silesiam negleximus, ne pacta cum Im-
perio aliquo modo infringeremus. Cum assiduò lamen-
tentur Germanię proceres Liuoniam sibi & Borussiam à
Polonis iniquè extortam esse, quæ duæ, inquit, nobi-
lissimæ prouinciæ, coloniae olim eorum fuerunt. Con-
cedo vobis hanc laudem, ô nimium quiritabundi Alema-
ni, concedo libenter, vestrae enim gentis homines, istas
prouincias ita pulchre vt nunc sunt, excoluerunt, vestra-
que lingua passim ferè illarum incolæ etiamnum vtuntur.
Ast quod iniuste vobis creptas esse dicitis, istud omnino
nego, & quicquid per tot ærates criminando gentem no-
stram scripsistis, totum falsissimum esse pronuncio. Cum
liquido constet historias & nostras & vestras diligenter
euoluenti, Prussiae populos sui iuris suæ que spontis prima
ab origine fuisse, cum quibus tot bella Principes nostri
gesserunt, Lesci illi fortes, Cazimiri, Bolestai, Vladislai,
Masouiaque postea nonnulli Dynaste: sed quos pri-
mus Criuoustus perdomitos sub iugum miserat, & co-
lumnam illam ferream, vt supra diximus, perpetuum
virtutis suæ ad posteros monumentum, ad Ossam fluiuiũ
locauerat, Christiano cultu apud eos propagato. Quo
illi postea reiecto, vt ad Idolorum seruitutem tedierunt,
sic & ad libertatem pristinam, iugo Polonorum excusso.
Graues igitur vicinis Masouijs frequentibus excursioni-
bus, &

bus, & Conradus Masouiorum tunc Princeps resistere
 illis nequiens, vestri Theutonici Ordinis Equitibus, ea
 tempestate Palæstina & Syria pulsis, receptaculum Ter-
 ram Michalouiensem dederat, quo & Prussos in metu
 contineret: & afflictis tum rebus Christianis in Oriente,
 aliquatenus, subueniret; (cum omnes per Europam sparsi *Thomas*
 Militares ordines, laudabilium consuetudine, Rhodien- *Bosius Top*
 sibus Equitibus, qui cum barbaris assidue, vt in vicinia, *mo 2. de E-*
 præliabantur, collectas subsidio pecunias mittebant.) Eâ *quit: Melit.*
 tamen conditione & lege, vt postquam primum territo-
 rium aut urbem aliquam in hostili solo virtute sua nacti
 fuerint, & in ea sibi mansionem firmauerint, districtum
 Michalouiensem Conrado Duci statim, tanquam legiti-
 mo proprietario restituerent. Cæterum inpinguati illi
 frugibus nostris, extemplo benefactori suo recalcitra-
 runt: & non contenti Prouinciam Michalouiensem non
 restituisse. Dobriensem insuper terram ei ademerunt,
 moxque aucti viribus è Germania vicinum Regibus Po-
 loniæ, Pomeraniæ tractum auellere ausi: vrbesque illas
 quas in Prussia eis & vltra Vistulam sitas antiquitus possi-
 debant, per summum scelus eripere conati sunt. Atque
 hinc bellum inter Crucigeros & gentem Polonam, quod
 multas deinde ætates durauit, Religiosis in Cuiuuiam at-
 que ipsam demum Poloniam arma inferentibus. Igitur
 castigati toties, & cladibus interdum ingentibus affecti, vt
 professione & habitu pietatem præferebant, ita apud
 Principes Christianos passim fauores nanciscebantur: re
 autem hoc vnum agebant, vt non Prusiæ modò ac Po-
 meraniæ possessione Polonos excluderent, verùm vni-
 uersa etiam Sarmatia potirentur. Cumque subditis ni-
 mium graues essent, & in rerum omnium copia, limites

honestatis & religionis excederent, prouinciales die constituta, eiectis praesidijs eorum, ad instar Vesperarum Sicilicæ, ad Cazimirum Jagellonidem tanquam ad legitimum Dominum postliminio redierunt. Reliquum filius eius Sigismundus I, armis ademit, cum Luterana impietate infecti, arma in eum suasu Maximiliani I. Imp. mouissent; qui Moschis foedere iunctus quærebat, quomodo Polonos opprimere potuisset. Fracti itaque Mariani bello, ad preces & clementiam Sigismundi versi; & Albertus Brandeburgensis eorum Magister, quod ex sorore Sigismundi prognatus esset, nec haberet dignam sua fortuna possessionem, partem Prussicæ ab Auunculo iure Fœudi & titulum Ducis impetrauit. Non itaque adempta vobis Germani Prussicæ prouincia, sed ab iniustis possessoribus vindicata velut membrum ad suum corpus, Regnum Polonicæ redijt: non erepta viris Religiosis, sed ab ingratis beneficiarijs, & ab Ecclesia Catholica transfugis Apostatis recuperata; non violata fœdera & pacta vetustissima cum Imperio, sed toties illata iniuria à turbulentis & inquietis hominibus bello propulsata, & prouincia vsucapionis ab antiquo nostra, Regno restituta & incorporata. Simili ferè successu, & in Liuonia iuri vestro nihil quidquam derogauimus, sed post tot bella, totq; motus, quibus haud impunè gentem nostram lacesiuiistis, ad extremum supplices in tutelam Liuones recepimus, cum fidei Catholicæ boni illi religiosi desertores facti à Moscho, Dano atque Sueco armis opprimerentur. Hi in Germania ob ciuiles tumultus nullam protectionem inuenientes, ad Regem Augustum, Sigismundi F. suasu Caroli V. vltro confugerunt, & insignia Ordinis, Crucem nimirum & sigillum, Vilnam venientes de-

tes deposuerunt, Anno reparatæ salutis 1559. Quos
Rex in gratiam & tutelam receptos, metu hostium libe-
rauit. Magistrumq; eorum Gottardum Ketlerum, Cur-
landiæ & Semigalliæ Ducem, patris sui exemplo, appel-
lauit, Liuoniam verò in formâ prouinciæ redegit, adq; li-
bertate & immunitates nostras, incolas eius admisit. Quã
deinde Fatus Augusto Rege sublato, ingenti cum exercitu
Moschus inuaserat, Estoniamq; ferè totã & arcus Liuo-
niæ plurimas per vim occupauerat, rusticis ipsis se potis-
simũ ducibus ad inuadendas nobiliũ domos hosti præ-
bentibus; sed fractus à Stephano Rege tota eius possessio-
ne cessit, & multa etiam de suo amisit. Nostraq; ætate Se-
renissimus Rex Sigismundus Tertius, Carolum Suder-
manum Patrum suum, feliciter inde eiecit, Gustauumq;
modò, dolum paternum æmulantem armis reprimi, &
quidquid sub Sarmatico sceptro componitur fortissime
tuetur. Quin & Maximilianum Archiducẽ eam ob cau-
sam, per Ioannem Zamoscium, à Regni possessione re-
pulis, quod non fuerit omnium Ordinum concordibus
suffragiis electus, sed paucorum tantum modò procerum
votis, Austriacæ domui addictorum. Verùm & hic fidem
constantiamq; nostram aduertite; quod ex illis, qui eum
ad regni coronam vocauerant, plurimi maluerint in
Germania vestra exulare, quam semel obstrictam Au-
striacæ domui fidem infringere, atque ad suas possessio-
nes in patriam redire; licet optimum & clementissimum
Regẽ habeamus, & qui publico Senatus decreto omni-
bus Augustissimæ illi prosapix adherentibus ignouisset,
priusquam ipse affinitatem cum ea contraxisset. Ergo
Regem habemus Auditores, optimum, clementissimum,
felicissimum, votis ciuium, ob virtutem, non aliqua iu-

Andr: Vo-
lanus Liuo-
nien: de li-
bertate Pos-
litica.

ra successionis electum: non verò statum popularem seu Oligarchiam, qualem ineptè nobis aduersarij nostri obijciunt, & meras calumniando blaterant nugas. Sed quia in vnaquaque Rep. frustra essent leges, nisi essent qui eas exequerentur ideo omnibus seculis in vnaquaque ciuium societate diligenter semper fuit quaesitum, quibus potissimum Reip. gubernacula & custodia ac potestas legum exequendarum essent committenda. Et cum alij aliam gubernandæ Reip. rationem instituerent, nostra Polonia omnes tres simul Rerump. species à Philosopho descriptas, certa quadam omnium moderatione adhibita, inuicem permixtas habet. Quarum etiam vnaquaque in suo persistens statu, & non in contrarium degenerans vicium, plurimum boni & commodi suis afferat ciuibus: tamen prisco seculo, & apud Romanos, & apud Græcos solus popularis status præ cæteris fuit approbatus, Regia autem potestas tanquam libertatis communis inimica omnino fuit inuisa. Nec verò quasi administratio Regia per se sit iniqua, ideo alieno ab ea illi fuerunt animo, sed quia vel sola illo tempore, vt testatur Iustinus, arbitria Regum pro legibus erant: vel si quæ essent leges, ex libidine potius Regum, quàm commo- do ciuium essent institutæ: propterea cum ad nutum & voluntatem vnius principis gererentur omnia, solusque ipse sibi gereret imperium, oblitus utilitatis publicæ, non nisi cum certa seruitute & oppressione ciuium, talis coniuncta erat administratio. Ea propter gubernatio patriæ nostræ, ita ex omnibus optimis Reipub. formis composita est, vt leges non pro arbitrio Regis, sed pro utilitate publica, ipsi ciues condamus nobis: quarum custodiam patres conscripti tenent, executionem verò Princeps,

atque

atque eius administri. Tantaq; affinitas est inter legem
& Regem, vt nihil aliud Regem agnoscamus esse, quam
legem loquentem, vt quam lex in chartis aut tabulis co-
tinet honesti sententiam, eam Rex ore & voce prom-
ptam habeat. Cuius potestatem ita popularem esse ma-
iores nostri voluerunt, vt maxima ac suprema habere-
tur; & ita primaria existeret, vt obseruationi non formi-
dini, admirationi non terrori, verecundiæ non obtrecta-
tioni esset, Ipsumq; ius regis potentia ad eò sacrum,
adeoq; sanctum, vt quemadmodum ipsorum regum
personas à maleficio atq; insolentia vulgi tutas constituif-
sent, ita ne illis quidem liceret in vllum noxiorum ciui-
um, quopiam supplicij genere sine consilio Senatus ani-
maduertere, aut per suos satellites captiuare, nisi prius
iure victum. Vt autem Regis maiestati vindices liberta-
tis Senatores, sic deinde Senatorum authoritati opposi-
tum Legatorum municipalium collegium, vt olim Tri-
bunos Romanis Consulibus, nunc in Comitibus nostris
adhibemus, vt post serias disceptationes singulorum, re-
lata ad se consilia Rex, executioni mandaret tantum,
non præciperet: communibusq; omnium plus obsecun-
daret commodis, quam seruitutis imponeret iugum. Ac
proinde eum non regnare, sed regere populos iussim-
us, quorum magni animi, nimiumq; libertate tumen-
tes, ne quaquam dura imperia pati possunt. Neq; alia
ingentior nobis cura, quam ne quid de ijs prærogatiuis
decedat, quis tam à multis ætatibus intemeratas habem-
us. Sic igitur Regi nostro in omnes est, sed certa & ca-
stigata potentia. Nam & lege Agraria tenetur, qua publi-
cos agros alienare prohibetur sine Ordinum consensu:
& monetam sine publici consilij autoritate eudere aut

mutare nullatenus potest : prout nec vestigalia provin-
 cijs imponere, nec vxorem ducere, nec bella vicinis in-
 dicere, aut fœdera sancire cum eis. Si enim ista hæredi-
 tate capientibus scepra facere nō licet, Anglo nimirum,
 Gallo, Hispano, Sueco, quid licere debet suffragijs ci-
 uium electo : qui non vt condiat leges, venit ; sed vt legi-
 bus præsit, & eis ipse pareat. Non facit : monetur à Se-
 natu : contemnit, ciuium precibus cogitur : qui pruden-
 tissimè tranquillitati regni sui, & communi libertati pro-
 spexerunt, certisq̃ue legum cancellis Principem suum
 circumscripserunt, vt nihil ille in ciuium capita moliri, ni-
 hil in fortunas tentare audeat, nisi quod lex ipsa, & ciuū
 omnium, & Regis domina suascrit aut mandauerit. Hinc
 que est, quod alibi mixti ciuium animi semperque pen-
 dentes sunt, inter gloriosæ libertatis cupiditatem, & Prin-
 cipis grauem potentiam, apud nos perpetuò securi, quod
 neque Rex in subditos quidquam potest, legibus vti di-
 xi circumscriptus, neq; subditi metuere, freno impotenti
 eius libidini imposito : ita tamen, ne sub regij nominis ve-
 lamento splendidam seruiret seruitutem, quod aduersarij
 exprobrant statum patriæ nostræ ignorantes. Qui pro-
 pterea dicunt nos externum Principem ad Regnum vo-
 care solere, quod è suis nemo tantum seruitutis onus su-
 bire velit, nisi fortè ignarus, & qualem à longe petere o-
 portet ; tum quod inter nos nullus ita generosus nascatur,
 vt dignus censeatur esse imperio. Vtrumque vt dixi ma-
 le concoctum ab inuidis, neque enim Rex apud nos fer-
 ui, sed rectoris summi officio fungitur, neq; nos ita de-
 generes sumus, vt regio muneri impares simus, cum sin-
 gulis ferè nobilibus altæ & ad Rerumpub. gubernationē
 validæ nascantur mentes, adque omnem fortunam ido-

Fr. Hotom.
 in Francor.
 G. c. 25.
 Bod. M. H.
 c. 6. & de
 Rep. l. c. 11
 Aymonius
 Monachus
 Ir. 4. c. 116
 117.
 Comineus
 l. 10. & Bu
 leuger de
 Vestig. R.
 P. c. 28.

neæ. Sed quod certè omnes pari libertate viuamus, nec
 sinamus vnum eminere supra alios, nisi vniuersorum suf-
 fragijs assumptum, & virtute præstantiorem: siue ille no-
 stri sanguinis sit, vt incipiens à Lecho vsque ad Ludoui-
 cum Regem omnes Principes fuerunt: siue externi, vt
 Ludouicus, Iagello, Henricus, Stephanus, & Serenissi-
 mus Rex noster modernus Sigismundus Tertius, quem
 ob sanguinis propinquitatem in Regem assumpsimus, nõ
 ob iura sanguinis. Nam etsi filios interdum vt diximus,
 à folio paterno non excludimus, suffragijs tamen liberis
 electum sublimamus, non hæreditate obtrusum: quod
 successions prærogatiua nimirum sæpissime ineptum da-
 re soleat. Atqui *inter regna dices cum Lansio, ita frequenter*
Poloniam vestram exhaustam & exanguem effecerant, vt nullus
apud vos vel rogatus regnare voluerit. Et Vladislao ad Varnam
occiso vix reperiri potuerit, qui regnum illud suscipere vellet.
Similiterq; Augustio satis sancto Henricus qui successerat, con-
ciliatoribus regni Polonici, Ioanni Monlucio Valentia Episco-
po, & Francisco Noahio Episcopo Aquensi, non modo gratiam
non rependit regno Gallia potitus, sed ad mortem vsque vehe-
mentissime irascebatur. Eiuq; Aulici Poloniam barbariei ac
miseriorum propriam sedem, perpetuumq; domicilium nuncu-
pabant, deridentes legatos Polonorum, qui decretum electionis
in Galliam attulerant, quod cautionem a nouo Rege efflagita-
rent, ne prædia aut bona in Regno Polonia suis Gallis attribue-
ret, cum ex illorum numero, nemo tam abiecta sortis esset, vt
Magnus Dux Lituania esse optaret. O hominum insaniã! ô
leuitatem ingentem! non posse reperiri hominem qui
 Regnum Polonia acciperet? irasci ei qui illud concilia-
 ret? Nequaquam Auditores nequaquam, Regnum enim
 etsi nescio quam pauperrimum, ita tamen Deorum ho-

Thomas
 Lansius Oa
 ratione con
 tra Polona

minumque iudicio res pulcherrima cenſetur, vt eius cauſa omnia iura violenda eſſe putent. Quid verò noſtrum Sarmaticum, opulentiſſimum, populoliſſimum, & quod vltra quindecim myriades nobilium Equitū alit: & quod à multis potentiſſimisque Principibus, etiam ab ipſis Imperatoribus Romanis toties expetitum fuit? Quod, ſi ab effœminatarum gentium Dynaſtis non ambiebatur, quid mirum? ſiquidem tales luxuriæ, otio, & inertix dediti, non audent aciem fortiſſimorum populorum intueri, nõ aſpirant ad clauum, vbi bellorum tempeſtatem vident, præſertim cum ſentiant antea etiam vitam ſuam ſubijci oportere tempore electionis, prudenti cenſorum trutinæ. Qui tamen æternitatem meditantur, & famam futuram inſpiciunt glorioſum putant bellicoſiſſimis populis præſſe, varijsque nituntur modis, quo poſſint Sarmatici Imperij habenas, forti dexterare gere. Atque ſic Principes potentiſſimos quouis interregni tempore, plurimos competitors habuimus, & quot nullum certè aliud electiuum Regnum. Poſt occiſum verò à Turcis Vladislaum Jagellonidem, immortalis gloria digniſſimum Regem, ideo nulli extranei Candidati fuerunt, quod frater ſuus Cazimirus, Ducis Lituaniæ titulo à Vladislaſo ipſo auctus, Regnum Poloniae in eius abſentia adminiſtraret, omniumque ciuium calculis, vt primum Fatum Regis innotuit, ad regnum expeditus eſſet. Filijque eius deinde ſceptris potiti, non tantum nobis Sarmatis regnarunt, ſed & Boëmis, & Hungaris, & alijs fortiſſimis populis. Poſt obitum verò Sigifmundi Auguſti nepotis eius, & Imperator Maximilianus Secundus, & eius filius Erneſtus, & Alphonſus Dux Ferrariæ, & Baſilius Tyrannus Moſcouiæ, & Ioannes Rex Sueciæ, & alij excellentiſſimi Satrapæ, regnum Poloniæ

ingentibus pollicitationibus ambigebant, quibus nequaquam ita vile videbatur, vt Aulicis Henrici Tertij, quini-
 mō nec ipsi Henrico, qui omnes suas possessiones, omnesq; prouentus Andegauensis Domini in vsu & vtilitatem Regni Polōnici offerebat, modo sceptris eius potiri potuisset, & virtutem suam contra barbaras gentes bella gerendo, Orbī monstrare valuisset. Et audent Aulici eius apud Lanthum adeo vanē se iactare, vt nullus voluerit Ducatum Lithuanix accipere? Profectō non pro Aulicis tam opulentus Principatus, & quem Magni Reges exoptarūt! vtpote cuius latitudo sexaginta, longitudo verō octuaginta milliaria Germanica continet: & qui sexaginta equitum, triginta & amplius millia peditem, in hostem educere poterit: idq; sine vllis stipendijs sui Principis. Reuera non habebant gustum istarum rerum Galli! neq; credo Henricus ipse sciebat, quid in tam amplo & nobili regno possidebat: alias enim inconsulto Senatu in Gallias non abiisset, nec auctus paterno regno, suos Sarmatas neglexisset, quorum robora, opes, arma, & animos inuictos tantopere admirabatur, Sed effecerunt adulescentes Aulici, vt & inglorius viueret, & mortem oppereret sua fortuna indignam. Quare nec Monlucio atque Noalio, regni Polōnici conciliatoribus irascebatur, sed vt Thuanus inquit reuererebatur viros & pudebat, quod tam nobile regnum, eorum industria acquisitum, sua incōstantia perdidisset. *At, inquires, non erat quod perneret, gentem enim barbaram, ferocem, pauperem, eamq; arrogantem reliquit, quæ nec mores cultiores habet, nec lautitiam aut elegantiam intelligat, sed quæ in tugurijs tantum stabuletur, in syluâ habitat, linguam barbaram habeat, sordidum habitum deserat, & de quibus verissimè eiusdem Henrici III.*

Thuanus li. 16. & seq.

Lansinus Orati. contra Polonia

rici III. quidam Aulicus idioma Gallico scripserit, se nunquam vidisse regionem æque miseram, nusquam tot nobiles pauperes, agrestes, efferos, & tamen arrogantia ita barbare ferocientes, vt omnes alias nationes dedignentur: quod nisi quis præsens Polonorum consuetudine familiariter fuerit vsus, & ab ipsa experientia hauserit fidem, videbitur incredibile esse. Profectò incredibile Auditores, quod prudens, & tam magni Regis Aulicus talia de nobis prodiderit, nisi forte ganeo quispiam, aut lurco popinarum Parisiensium, qui se per Ironiam (vt gens illa facetias & ludicra amat) Regium aulicum appellauerit: quemadmodum etiam apud nos similitum iocorum elegantisq; dicacitatis author Ianuarius Souisralius, Generale se esse dicebat; non exercituum sanè, neq; Præfectorum Reipub. sed morionum, apparitorum, & circulatorum omnium. Sic, quum Henricus Rex ob leuitatem quandam, tam amplum tamque nobile Regnum amisisset, adultores Aulici, quo facti de decus eleuarent, scriptis varijs extenuabant cœli Sarmatici dotes, monstrantes Henricum rem friuolam, & parui momenti perdidisse: quod adhuc Lansius scripti illius (si dijs placet) Gallici interpretis eo magis extenuat,

Lans. Ora, aiens. Poloniam ita rem futilem & nihili esse, vt qui author
 tiene contra eam scriptis suis celebraret, faceret hoc velut illi qui ingenij o-
 Poloniam. stentandi, Asinum, lutum, passerem, febrem, aut aliquam ali-
 am rem friuolam suis orationibus celebrant. Ita enim natura
 fit, Auditores, vt qui oculis strabi sunt, omnia quæquæ
 vident, cutua esse cernunt: sic qui affectu in alios inarde-
 scunt, siue irascibili, siue concupiscibili, aut laudant sin-
 gula in eis, aut vituperant prorsus. Germani quoque
 naturali antipatia quadam, male affecti nobis, etsi proba
 nonnulla dignaque omni prædicatione encomiorum

In Polonia vident, vituperant nihilominus omnia: quæ-
 que alij populi vel per iocum scribunt, aut loquuntur de
 Sarmatis, illi, de veteribus quoque barbaris asserta, de
 nobis scripta pro certo adfirmant, hodieq; agrestes illos
 mores & ritus gentiles inter Polonos durare dicunt. At-
 que ita humanitatem illam qua Gallos cum Henrico ve-
 nientes excepimus, illas opes quas in eius aduentum
 effudimus, illos exercitus, quos intranti regnum præ-
 sentauimus, illos triumphos, illos arcus, quos fecimus
 capienti coronam, quos orbis mirabatur, quos posterita-
 tas deprædicat, & quos externi quoque scriptores pluri- *Viſelibrum*
 mi calamo celebrarunt: hoc isti vnico verbo barbariem, *Italicum de*
 ferociam & egestatem appellarunt: velut vulpes illa *Coronatio*
 pica farcimen suillum ex altiori calæ rusticane fenestra *ne Henrici,*
 appensum, cum saltu iterato assequi nequiuisset, funicu- *Brixia edis-*
 lum pendere dixit. Quamuis enim artes nullas habeamus *tum.*
 nos, quæ animos viriles effœminare possint, ad humane
 tamen consuetudinis culturam natura faciles sumus: præ-
 cipue Nobilitas ipsa, quibus animus ad excipiendos pe-
 regrinos sponte factus. Et famam illius comitatus cum
 honesto ambitu quærimus, vt neminem possit peregrina-
 tionis Sarmaticæ pœnitere, nisi auersis incultisq; mori-
 bus in barbariem natum, aut indignum, qui nobilium cõ-
 sortio misceatur. Inter multas siquidem easque insignes
 gentis nostræ virtutes, magna in primis summæ cuius-
 dam humanitatis & hospitalitatis habetur commendatio.
 Nullamq; ferè aliam nationem perinde singulari bene-
 uolentiâ in omnes bonos propendentem, & omnia sin-
 gularis amicitie officia, exteris etiam, non tantum ciui-
 bus suis communicantem videas, atque gens nostra est.
 Licetq; regiones nostras magno etiam comitatu quam

minimo

mínimo sumptu & impensa peragrare, homínibus nostris benignè hospites ad se inuitantibus, & vltro omnia ad lautíorem etiam víctum sine vlla mercede suppeditantibus. Non loquor de diuersorij publicis, quæ non iunt ita magnificè aut commode vt alibi extracta, sed in quibus tamen iustiore precio quam in reliquis sit nationibus omnia præbentur hospiti. Sed nobilium & agrícolarum etiam domus, adeò omnibus sunt expositæ, adeò in omnia hospitalitatis iura propensæ, vt tenacitatis aliquam suspícionem præbere, & non largè ac affatim cuncta suppeditare hospiti, maximi cuiusdam criminis reputetur loco. Iam verò quanta sit affabilitas, quanta inter omnes comitas, quam prompta omnium officiorum communicatio, recensere non attinet, cum ea quotidianis cognoscantur exprimentis, Europaq; adeo vniuersa admiretur, quod delicatíores etiam populi ad nos commeent, & nostra lenitate perfruantur: passimq; inuenias in toto regno Italos, Gallos, Batauos, Scotos, Anglos, Armenos atq; Græcos, qui patrio solo relicto, sedem sibi apud nos fixerunt. Sed maxime Germani, qui nos tantopere execrantur: nec urbem aut oppidum in tota Polonia inuenias, vbí non habitent illius gentis homines. Cerrè non quapíam alia re allekti, nisi opulentiæ & comitate nostra, qui eos vrbicæ plebi facíle adscribimus, omnibusq; prærogatiuis & libertatibus frui permittimus, quibus & nostri incolæ gaudent. Nec dedignantur illi habitum nostrum, quem tantopere deridet Laníus, fortasse non visum, aut nec auditum, quod veteres Romani eo vterentur, & quicumque alij principatum in orbe tenuerunt, Græci, Parthi, Macedones, Persæ, & qui per totum Orientem, & meridiem etiamnum spartii degunt:

paucis Occidentalibus qui brachati incedebant, exceptis. Quod verò de habitu dictum est Auditores, idem ferè & de ædificiorum structura sentiendum est, quod & Oriens vniuersus fere, & Septentrio, & Meridies, parum sumptuose ædificant. Ita enim natura, prouida omnium parens effecit, vt vbi lapidis ad fabricandum copia desit, ibi sylvarum densitas materiem suppeditet. Ædificamus igitur è trabibus, non ad necessitatem tantùm, verùm & ad splendorem atque admirationem extraneorum. Vbi verò lapidis & cementi copia habetur, ad præscriptum architectonicæ fabricamus. Habetq; Rex noster, & optimates plurimi, palatia murata, quæ Itolorum etiam structuras exæquant. Sed nec in Germania passim superba marmora conspiciuntur, qui nos Satyrorum more in syluis degi adfirmant, nec Angli certè aut Sueci sumptuosa ædificia habent, prout & Turcæ, Moschi, Persæ, Æthiopes aliæq; infinite Orientis & Occidentis solis habitatores. Horum consuetudine & Samogitæ nostri ac Lithuani, nolunt magnificis ædibus studere, præsertim vbi materia ad fabricandum trans mare petenda esset, sufficit ab iniurijs cæli esse tutos, cum nihilominus tamen plurimas domus latericias, & arces habeant splendidissimas.

At hic inopiam nobis atque egestatem obijciunt, quam iniquiunt Nobiles Poloniæ furo titulorum & inutili fatellicio velant, non vera ac solida virtute exornant: cum & solum sterile habeant, & syluas instructiferas, & cœlum adeò frigidum, vt arbores etiam brumæ tempore arefcant, & flumina sic congelentur vt integros exercitus, cum machinis quoque & impedimentis bellicis glacies sustineat; nec possunt rebus ad gloriam parandam destituti, facile è tenebris barbariei emergere, atque

*Thom. Jan
sin in Oratione
cõtra
Poloniam.*

F

inclare.

inclarescere inter gentes, Hæc Lansius & alij, sed quam absurde, videre. Quis enim pauper ingentem comitatum fouere potest? quis ipse egens satellicio ad pompam uteretur? quis titulis apud Regem suum gloriabitur, cum ille omnium subditorum suorum stirpes, merita, & fortunas probe ipse nouerit? quis eiusmodi virum ignobilem aut inopem dicet, qui integris cohortibus militum septus, Regi & patriæ suæ præsto semper est? quomodo transmarinis ingentem frumentorum vim diuendet, cum ipse domi suæ egeat? Profestò Auditores, qui ipsi sibi contraria adferunt tales teste Philosopho mendaces oportet esse. Ita qui nobis paupertatem, fastum titulorum & Satellicij multitudinem exprobrant, ipsi verò ne fame intereant, aut commeatus à nobis multa pecunia parant, aut patrio solo relicto apud nos sedem ipsi figunt, aut bellorum difficultate ingruente, subsidia à nobis petunt, tales à veritate alienissimos esse credendum est. Quis enim quæso tam vecors erit, vt Patriam nostram septēdecim prouincijs constantē, Maiori nimirum & Minori Polonia, Alba & Rubra Russia, Podolia, Volhynia, Podolia, Vkraina, Lithuania, Liuania, Samogitia, Podlachia, Masouia, Cuiavia, Cassubia, Prussia & Pomerania, quarum singulæ in tot opulentissimos districtus diuiduntur, rem friuolam, futilem, & vmbrae asini simillimam dicat? quis inopem censebit, quæ metallorum varietate, frugum abundantia, fructuum bonitate, armentorumq; gregibus innumeris referta est? quis domi egere putabit, quæ non vicinis modò populis alimenta subministrat, sed ad vltimos vsque Iberos merces suas transmittit: & paucos ferè ante annos Italiã quoque fame subleuauit? quid dicã de Germanis, Battauis at-

que An-

que Anglis, ad quos assidue tritici, siliginis, hordei, aue-
 naz, millij, canabis, lini, seui, alutæ, vitrioli, nitri, mellis,
 picis, ceræ, resinæ, lupuli, plumbi, æris, ferri, coriorum,
 succini, lazurij, orichalci, boumq; & equorum vim penè
 infinitam emittit, vt hic cinerem & coccum tingendæ
 purpuræ aliosque inæstimabiles Reni Sarmatici thesau-
 ros omittam: tum ligna vasibus parandis necessaria, vt
 asseres, malos, cæteramque materiem fabricæ aptam.
 Quarum equidem mercium non Austria modo, Silesia
 aut Noricum vim ingentem habet, sed omnia penitus
 celebriora Septentrionis & Occidentis emporia referta
 sunt. Ob quarum ego rerum copiam, hominumq; no-
 stratum excellentiam, non antefero omnibus Europæ
 prouincijs Poloniam, cum nullus adhuc extiterit popu-
 lus in Orbe, cuius virtutes nullo vitiorum confinio læde-
 rentur: nullaq; telus adeo rerum omnium ferax reperia-
 tur, vt non indigeat rebus aliunde importatis. Hoc ta-
 men candidè affirmo, ita commodè Poloniam nostram
 rebus omnibus necessarijs ad viuendum, & tuendam
 dignitatem suam abundare, vt præter vinum, (vua tamen
 ad comedendum non caremus) sericum, atque aromata,
 nulla alia re ab exteris importata habeat opus. Quod e-
 nim olim in producendo frumento principatum tenuit
 Bœotia, deinde Sicilia, mox Africa, & tandem Græcia
 atque Hungaria, hoc nuper sola, idq; multo maiore co-
 pia, præstat Podolia; cuius ager vndique est benignus,
 lætus, copiosus, ad segetes aliaq; omnia proferenda su-
 pra modum ad commodus, Quid verò Volhynia prodigi-
 gè ferax? Quid Russia? quæ non à bobus tantum suam
 commendationem promeruit, quos per totam Europam
 mittit, sed equis etiam generosisimis, & ouium gregi-

bus est nobilis, itemq; piscium ac volucrum copia per-
 celebris: & quicquid animalium venatio, piscatio, & au-
 cupium desiderant. Taceo reliquas prouincias regni,
 quarum vbertas innumeris petet argumentis. Taceo
 sylvarum vtilitatem, quas exteri damnant in Lituania, cum
 & necessitatem illarum ad frigus arcendum, & pretiosas
 inde peltes penitus ignorent: vbi itidem ac in Polonia
 omni prouentu felix solum vberimas segetes alit, pa-
 scuorumq; ingentium fidem exteris gentibus facit, ve-
 nalibus per vltra marinas prouincias armenus & suillis car-
 nibus. Similiter vicina Samogitia, olim quoque syluis
 & incolis fera, nunc oppidis passim insignis: nemoribus
 enim quibus immensis tegebatur, ad vsum decusq;
 castigatis, frumenta producit. Taceo flumina nauigabi-
 lia, pisciola & amœna, & quæ viridissimo riparum vesti-
 tu pinguibus aruis Poloniam interfluunt. Quin & oram
 maritimam silentio transeo, quæ pluribus introrsum æ-
 stuarijs ad omnium rerum copiam inuehendam euehen-
 damq; facili patet in Prussia, Liuania, Curlandia, Samo-
 gitia & Pomerania accessu: in quibus sanè prouincijs, vt
 & in reliqua Polonia, ingentem volucrum & ferarum
 vim ad aucupium & venatum, paludes, luci, saltusq; sup-
 peditant. Quarum equidem rerum, non vsquequaque
 reliqui Europæ populi copiam habent. Cum & in Hi-
 spania passim solitudines esse sciam, magnamq; versus

Boterus Rel
 le Hisp.
 Lansius cõ-
 ra Hisp.
 Ital.

Piræneos montes in toto regno armentorum, pabulo-
 rum, herbarum, lignorum, & aliarum rerum necessari-
 arum inopiã Et in Italia plurimi pagi deserti ac desolati,
 & passimq; montes petrei & instugiferi: maxime circa Flo-
 rentiam, Genuam & Vercellas. Sed & circa urbem or-
 bis Romam plures armentorum greges, quàm homines

conspiciuntur, quasi ouibus & bobus veteres illi orbis
 domitores cesserint. Et Anglia plures poscit, quam ha-
 bet colonos, præcipuè Northumbriæ asperum & pesti-
 mum solum. Portlandia autem adeò syluis est indiga, vt
 incolæ ad ignem alendum fimo bubulo sole exsiccato
 vtantur. Et in Germania nimitum Heluetia sterilis: Haslia
 ir. fœcundis montibus deformis: Marchia Brandebur-
 gensis & Vestsalia arena & paludibus sunt inhonoræ:
 Styria, Carinthia & Norimbergenses egestate laborant;
 Silesij verò absque frugibus & carnibus è Polonia com-
 paratis nequaquam viuere possunt. Quid igitur mirum,
 si proceres nostri plures satellites alant, cum omnium
 rerum ad victum spectantium copia infinita abundant,
 & fortissimæ genti multum cibum de auium ferarumq;
 amentorum etiam & gregum frequentia natura para-
 uit. Siquidem & egeni Hispani plures seruos habere so-
 leant, quos fame tantummodo splendidæ emacerant,
 non verò cibo conuenienti sustentant. Nostri autem
 omni affluentia felices, non ad otium aut pompam ser-
 uorum caudas ingentes trahunt. sed vt præsto sint, cum
 quibus inopinatis barbarorum irruptionibus occurrant,
 sequemurum in patentibus illis Podoliæ campis oppo-
 nant: maxime quibus in confinio Scytharum, Dacorum
 atque Moscorum possessiones suas habere contigit, &
 quibus animus cupidine laudis ardet, impatiens cõtume-
 liarum. Et quamuis non æquè omnes sumus diuites, om-
 nes attamen part libertatem gaudemus, & satellites non ad
 præscriptum, sed ad libitum fouemus, titulosq; æquales
 omnes habemus, & communi vocabulo Nobiles seu
 Equites nuncupamur. Exceptis qui Senatoria prætexta,
 aut officijs Magistratibusq; prouinciarum eminent: præ-
 ter pu-

*P. M. 116.
 in Disc. fun.
 H. IV. Gal.
 Regis.
 Cam. in Br.
 Durotrig.
 pag. 154.
 Lausus con-
 tra Germa-
 nima*

*Vide Equitè
 Polonum ad
 Urban. VIII*

ter publica autem munia, nullus sibi titulos nouos, aut dignationes fingere potest; nisi fortè quis apud externos Principes virtute sibi nouos honores pepererit, aut de stirpe veterum Lituaniæ aut Ruffiæ Principum originem traxerit, vt sunt Duces Ostrogij, Zbarauij, Vifnouiiej, Czartorifeij, Sanguſcones, alijque plurimi, genus suum à Jagellonis Regis fratribus germanis nouem, octo verò patruelibus, per lineam ducentes. E quorum vno stirpem suam ducunt illi quoque Duces Gedrucenses, quos Lanſius, in ſua contra Polonia Oratione, pro exemplo ponit, & pauperimos nuncupat. qui nihilominus Samogitiæ nobiles ſunt illuſtres, & iſdem legibus atque prærogatiuis, quibus & vniuerſa Polonia Nobilitas vitur, gaudet: ſtrenuique ſemper in bellis milites & turmarum præfecti fuerunt. Vnus etiam ex illis Michæel nomine, ante annos circiter centum quinquaginta, Diui Auguſtini Regulam profeſſus, ſanctitatis opinione celebris Cracouiæ in templo S. Marci, in hodiernum vsque, Deo ſic diſponente, miraculis claret. Eiuſque inſtituti Fratres, hac noſtra ætate, alius ex eadem illuſtri familia vir prædicator, in Samogitiam euocauit, opimisque poſſeſſionibus ditatos, Præpoſitum eorum iuſſu Pontificis Maximi Pauli Quinti, inſula & pedo paſtorali cohoneſtauit. Hi igitur quia de ſtirpe Magnorum Ducum Lituaniæ descendunt, ea propter inſignibus Ducatus Lituaniæ, tanquam proprijs & gentilijs vtuntur, quamuis reſpectu veteris Fortunæ, pauperes nunc cenſeantur eſſe. Jagello enim natu maximus iure antiquo & conſuetudine omnium Principum ad imperium euectus, data cuiſlibet ex fratribus honeſta & ſufficienti ad ſuſtentandum portione, omnes ipſe prouincias ſub regimèn accepit: illi verò ſucceſſu tempo-

ris filijs

ris filijs ac nepotibus aucti, dum singuli viritim & in capita diuidunt concessas sibi possessiones, tandem ad paupertatem deuenerunt, sunt que exæquati reliquis Equitibus. Sic fit in Hispania, Gallia, & Anglia. Sic in Germania Saxonie, Bauarię, Cluię, & Brunsvici Duces, faciunt, in Italia, Parmenses, Modinenses, Mantuani, & Florentini Principes, quibus mos est vnum præficere Dominio, reliquis verò fratribus, necessaria tantum ad honestè viuendum subministrantur: qui licet in plurimos nepotes excrefcunt, Ducum nihilominus titulos sibi ob generis præstantiam vsurpant. Quinimo alij vltra sortem & conditionem suam, titulos sibi vendicant. Et Scoti ferè omnes, qui per Europam vagatur deuoratis patrimonijs, ab obujs stipem emendicare non erubescunt, & se regia stirpe prognatos esse dicunt. Omnes Galli familias suas cum regio stemmate conglutinant. Omnes Itali Comites sese & Marchiones, sine Comitatu & Marchionatu, nuncupant Omnes Germani, Imperij Principes, Equites Aurati, & Liberi Barones appellari volunt, inq̃, titulis omnium villarum & pagorum quos possident nomina & cognomina præscribi amant. In Lusitania quoque, omnes volunt dici & haberi nobiles: magniq̃; probri instar est, aliquam profiteri artem. Castiliani denique omnibus ferè Europæis populis, ad ceremoniarum pompam, & longos titulorum tractus fuerunt duces: singulę que nunc extra patriam Aurei velleris Comites se esse dicunt, & Grandes appellari volunt. Atque sic medius fidius Occidentales omnes, nobilitatem tuam, fucis tantummodò titulorum incrustant, & se equites passim, sine equo & calcaribus vocitant, nobis verò Sarmatis iustos atque meritos honores exprobrant, qui nobilitatem nostram,

*Munster Co
 Jmo. l. 2.
 c. 9. & 15.*

*Mer. Cosm.
 p. 2. li. 2.
 cap. 8.*

nostram, illustribus factis veriùs, quam gloriofis appellacionibus ostendere nitimur: & in Ordinem Equestrem, non pecunia, censu, aut Principis favore transimus, sed generalibus Regni Comitijis, virtutem vniuscuiusq; adprobantibus. Et sane fuit hoc priscis illis temporibus in potestate cuiusuis situm, vt per virtutem quicumque vellet, ianuam posteritati suæ ad claritatem nominis conciliandam aperire posset, licet extraneus fuerit & gentis alienæ. Nunc tamen animaduersum, pariter in patriotas, ac in alienigenas: vt non nisi omnium Ordinum Regni arbitrio in album nobilitatis nostræ inscriberetur, quicumque præclaris animi dotibus & insigni aliqua virtute nomen suum illustre reddiderit. Atque sic paulò superiore ætate, Suiscius, Bielscius, atque Andreas Iaroslaius Moschorum Dynastæ: proximiorè verò Hieremias Daciæ Princeps, Corniactus Nobilis Cretensis, & Bathoræus Stephani Regis nepos: atque nuperimè Butlerus Islandus, Germanicæ legionis bello Prussico Præfectus, & Bernarcus, Moldauicæ Palatinus, omnium Ordinum consensu, albo nobilitatis nostræ sunt ascripti. Vt hic vetustissimas familias & à hominum memoria remotas taceam. Firleorum videlicet è Franconia, Comitum Gurcanorum & Conopatorum è Boemia, Duninorum è Cimbrica, Casanouiorum & Prouanorum atque Scipionum ex Italia, aliorumq; plurimorum è diuersis Europæ prouincijs & populis familias suas deriuantium. Sed & nuper præteritis Comitijis, illustres adeò viri, Comes de Donna è Silesia, Sampachius Baro è Morauia & Comes de Humëno ex Hungaria, Sacratissimo pro eis Cæsare Ferdinando II. apud Ordines intercedente, indigenatum apud nos exoptarunt. Nec

infra ti-

infra titulos suos putant, nostræ nobilitati exæquari, quæ
eximios animos, dignis suo ordine virtutibus excolit.
Alibi enim non pudet nobilitatem mercari, non fœnerari,
non cauponari, non alia æquè sordida exercere, dummodo ad rem & quæstum faciant. Nostræ genus
ita fert consuetudo, vt qui integram Ordinis huius conseruare
velit dignitatem, bonorum terrestrium, hoc est villarum, prædiorum,
arcium, aut oppidorum possessione gaudeat oportet. Nullas igitur
sordidas aut seruales artes huic ordini exercere licet, sed ex agricultura
sola, & certis colonorum pensionibus, & alijs quascunque a-
gri ferre possunt commodis omnibus, vitam sustentare. Nam si
qui à possessione prædiorum exciderint, & ad artes mæchanicas
se contulerint, non iam amplius ex ordine nobilium censentur
esse, sed mutata conditione vitæ pro plebeis reputantur. Sola
autem liberalium artium aut militiæ studia isti hominum generi
permissa sunt, vt quia & publica rerum administratio, & belli
gerendi munera penes eum ordinem relinquuntur, has artes
semper habeant meditata, quibus solis & domi tranquillitas
Reip. conseruatur, & foris ab incurso hostium defenditur.
Expedi enim omninò Reip. in mutua hominum consociatione,
& differentibus vitæ institutis, ad vsum rerum humanarum
inuentis, talem hominum statum & ordinem existere, qui
quidem artibus omnibus questuarius posthabitis, eas tantum
excolat, & diligenter exerceat, quæ solam dignitatem & vtilitatem
Reip. habeant propositam. Non igitur otio torpemus desidi,
aut luxu lasciuimus melli, sicut aliarum gentium corruptus mos
est, quæ in vrbes suam nobilitatem cogunt. Sed per rura
& villas sparsi, venationibus, ad bellorum simulachra ci-

enda, corporis firmitatem comparandam, atque tuendam prosperam valetudinem, vtimur. Decet enim eos non plebeis & vulgaribus intentos studijs esse, aut solum sapere quæstum, qui dignitate & prærogatiuis supra plebem excellere student. Proinde præter extraordinarias copias, quæ varijs locis, vbi res postulat comparantur, in Podolia, quâ Scythæ contigui sunt, firma ac certa præsidia, vbi nostra iuuentus eruditur, assiduè habemus, ibiq; cum cæli nostri tristitia atque asperitate certamus. Tantaq; semper apud ordinem nostrum Equestrem virtutis & dignitatis ratio habita fuit, vt vel in medios ruere hostes, & certæ occumbere morti, ad solam honesti officij iniectam mentionem nunquam dubitauerit. Et quod aliæ gentes non nisi certa mercede & præmio proposito peragunt, vt, aut in aciem descendant, aut hostem feriant: id solum virtutis decus & respectus honesti à nostris extorquet. Adcõ animi nobis in quæcunque studia inclinant, mirifico successu inclyti, vt nullis maior patientia castrorum, vel audacia pugnæ, vel inedia, iniuriarum cœli, aut cuiusuis aeris tolerantia. Sic Russiæ vtriusq; incolæ, in præcos habitus geniumq; maiorum, assiduis exercitijs vt maximè durant, Sic vtriusque Poloniæ populi, faciles ad stimulos gloriæ, & in omnis magnificentiæ cultus sunt intenti. Masouitæ robustum hominum genus, laborisq; omnis patiens. Lituani in bellis ad omnia pericula peruicaces. Samogitæ frugi homines intentiq; ad futura. Volhynij callidis & ingentibus consilijs valent, pariq; audacia dum impetu opus. Prussia armis & opibus grauis, Liouonum gens cauta, & plerumq; in armis, quam in ocio aptior. Omnes vero passim, armorum & equestris disciplinæ studiosi, vnde vulgò Equi-

tes nun-

tes nuncupamur, Sed neque bonarum artium frigidi sumus cultores, etsi sub frigido axe positi, cum hoc nihil ad studia tractanda impediatur. Siquidem & in Gallia, ubi primum in Orbe Christiano studium erectum est, & in Anglia, unde tot viri eruditissimi prodierant, & in Belgio, ubi nunc præcipua ingenia censentur esse, paulò remissius nostra plaga frigus fieri soleat. Quinimo interdum æquale àëri nostro, & Carolus olim Audax vinum ad eò gelu constrictum in castris suis vidit, ut securi frustratim scissum militibus suis liquefaciendum ad ignem diuideret. Iam verò in Gallia quoties hominum memoria, Sequana, Ligeris, & ipse Rhodanus, non minus quam & noster Vandalus, Tyras, Borysthenes aut Nemenus, glacie concreuerunt: ut iumenta passim ac carri onusti per ea transmitterent, & arbores ferè omnes in Prouincia ac Septimania gelu vstulauerit. De Germania nihil dico, cum vicina nobis eidem propè climati cum Sarmatia nostra subsit. Et nihilominus passim in illis locis & literati & virtute præstantes viri repperiuntur. Non video igitur causam cur nobis cœli intemperiem & frigoris atrocitatem Germani quasi per contumeliam exprobrent, cum tota penitus Polonia, ut frugum atque fructuum sic & ingeniorum nobilissimorum ferax sit: præcipuè Submontana in Panoniam declinans. Humus enim ibi propitijs collibus vel tepore fluminum mitigatus, etiam àërem benignum facit, qui ut herbas delicatiores alit, sic & corpora hominum molliora atque per consequens aptiora ad Musas pacatiora. Iam quæ Roxolanorum ingenia, quæ Lituanorum virtus, qui ritus, qui mores omnium Sarmatarum, ab historiarum scriptoribus satis proditum est, satisq; ipsi sese prodiderunt, qui tot monumentis inge-

Philp. Cō-
 min. in Car
 Audace.

Thuan. His
 lib. 50.

Vide librum
 nostrum de
 Script. Pol.

ris ingeniorum posteritati relictis, nomina sua immortalitati consecrarunt. Nolo hic commemorare ceteros, quos è profundi temporis naufragio benignus æternitatis genius seruauit, vnicum hic Zamoseium producā, virum absque omni controuersia in toto Septentrione magnum & eruditum, ac præter cæteras laudes, æterno præconio celebrandum, quod Reipub. moderatione, cultuq; bonarum artium, & studio religionis amplificandæ, formam speciemq; Optimi Senatoris, ac verè Christiani Megistanis expresserit. Hunc igitur obrectatores nostri insimulant, discordijs ciuium suorum creuisse, auxiliisq; opes suas affinitate Zborouix domus, tum auro nefario Othomanorū, quod Scythas è Valachia per ditiones Regni Poloniae in Transyluaniam transire permisisset; quos facile in saltibus Beskedianis opprimere potuisset, si tempestiue cum exercitu occurrisset eis: sed vt inquam, rem Christianam proderet, & Rudolphi Imperatoris victorias retardaret, consultò tardè cum Polonorum copijs aduentabat in Russiam, quo interim barbari Alpibus Carpatijs superatis, nemine prohibente in Hungariam irruerent. Quodq; idem Zamoscius laudis cupidissimus, librum de Senatu Romano à Carolo Sigonio conscriptum nomine suo vulgasset, ipse prorsus tantæ litteraturæ ignarus. O tempora, ô mores, virum præstantissimum & alterum ferè Epaminundam audet ille nugarum & somniorum author, errabundus Mercurius, ad posteritatem traducere? qui nusquam quid veritas sit, quid narratio historica, aut scire potuit aut in posterum disceret? cum in hodiernum quoque non eiubescat suas nugas diffeminare, idq; semper gentem nostram criminando, cui Germani velut quinto Euangelistæ suo

Mercurius
Gallobelgi-
cus To. 2.

Martino Lutero fidem in omnibus nugis indubitata
praestant. Zamosciumq; qui bello ac pace mirabilis, a-
mulorum inuidiam vicit & amicorum fidem, idq; vnum
in vita egit, vt ciues suos omni ex parte florentes & ma-
ximè concordēs videret, ciuium turbis & dissensionibus
creuisse, affirmare non erubescunt. Nam etsi ab obi-
tu illius ciuili bello, & omni discordiarum genere lace-
rauimus nostras opes, nusquam tamen inter nos ita per-
tinaciter armis certatum est, tamq; crudeliter sanguis fu-
sus vt inter Albos olim & Nigros in Italia; itemq; inter
Columneses & Ursinos, inter Guelphos & Gibellinos,
interq; Braccianos & Sfortianos, qui nec sanctitati lo-
corum, nec sexus aut ætatis hominum, nec parentum pie-
tati, nec cognatorum sanguini parcebant. Sed vt tarde
iras sumimus & arma, sic & odia paucorum mensium
spatio deponimus. Ac proinde talibus discordijs non
datur occasio quidpiam lucrandi apud nos, sicut & Za-
moscio credo nullum bello ciuili commodum aduenis-
set, si illi superuixisset: prout & interregnorum temporibus
quæ illo viuente acciderant, nulla vtilitas, nullum
lucrum obuenerit, præter sollicitudinem & curas Reipub.
causa susceptas, itemq; sumptus facti in militem, vti apud
nos moris est. Aliter fortassè alibi, vbi inimicitia
diuturnæ, & vbi passim subitis odijs, armisq; priuatis, ad
ultima discrimina committuntur. Quamuis & nos in in-
terregnis fortuna ingentibus malis fregit: & animos totos
suarum miseriarum contemplatione impleuimus, Nullas
tamen Zamoscii opes discordijs nostris aggregauit sibi,
sicut nec affinitate cum domo Zborouia, vt nugatur
Mercurius, cum qua illi è contra odium implacabile o-
rat: sed eas virtute sibi ac fortuna honestissimas in Rep.

parauerat, nulla perfidiae macula aut Christianitatis odio famam suam pollucendo. Quod si verò quid in Germaniae damnū cum barbaris tractasset vt calumniatur Mercurius, iam hactenus res innotuisset nobis, qui cum illo viximus, cum illo conuersabamur; tempus autem nullam rem æquè bonam ac malam in occulto finit esse, maximè apud nos, quibus aperti mores placent, & quibus vt viuendi sic & dicendi pro libitu facultas summa est. Potuissetq; in eum quodammodo suspicio cadere, si vir hæreticus fuisset, aut aliqua impetatis labe notatus, sed quia Catholicissimus & omnis pietatis probitatisq; exemplar erat, totq; templa diuis, tot collegia sacerdotibus, tot Xenodochia pauperibus & Musarum domicilium Academiam Zamoscianā magnificè erexerit, ne imaginari quidem tantum scelus de illo possumus, Sicut nec scriptum alienum plagiario crimine sub eius titulo euulgatum, qui tantum eruditionis habuit, vt omnibus suo sæculo literatis par esse censeretur, & cum alia plurima stilo elegantie diderit, tum in iuuenili ætate adhuc librum illum de Senatu Romano antiquitatibus refertissimum: cum in studio Patauī manens, Licæum illud nobilissimum Rectoris titulo moderaretur, Carolo Sigonio adhuc in herba latitante. Qui tum demum scriptis suis inclarescere cepit, cum Zamoscius iam in patria decursis inferiorū honorum gradibus, Supremi Reip. Cancellarij & exercituum Præfeti, apud Stephanū Regem, munere fungeretur. Cōprobant hoc grauissimi scriptores condiscipuli sui, Laurentius Gossicicus postea Episc. Posn. Andreas Patricius Episcopus Vendenſis, Stanislaus Fugeluedrius, Paulus Stempouius, alij que plurimi conterranei & æmulij sui, qui in libris suis honorificam mentio-

nem Scriptorum ipsius faciunt, & omnes vna tum, apud
 Ioannem Muscium Typographum Venetum suas lucu-
 brationes publicarunt Is octuaginta quinq; annos natus,
 singulos se optimè nouisse aiebat, atque ipsum Carolum
 Sigonij; de eorumque virtutibus & in re literaria pro-
 gressu, nobis percunctantibus multa cum iucunditate,
 Anno 1627. referebat. Sed & stilus ipse arguit, non Ca-
 roli Sigonij opus illud esse, cum sit multò pressior Sigo-
 niano, & simillimus reliquis lucubrationibus Zamosciij,
 quæ passim circumferuntur. Verùm hîc dices cum Lan-
 tio potuisse utique Zamoscium aut alios Polonos qualitercunq;
 Latine scribere est pronunciare non item, cum & in accentibus Scioppius in
 grauissimè peccent, & ipsi patriam linguam valde barbaram ha-
 beant ut puta decem interdum consonantibus s; abam vnam bolimeo
 constantem, & verba ipsa velut lapides aliquos, quibus audien-
 tium cerebrum excutiant. Equidem scire debetis Audito-
 res, linguam nostram Polonicam, ortu barbaram esse,
 nam è media Scythia egressa, perq; varias barbaras gen-
 tes vagata, Sarmatas videlicet, Gothos, ac Vandalos, qui
 orbem vniuersum infestauerant, etiam nunc à magno flu-
 uio Obia, & Nouazemla incipiens vsq; ad sinum Adria-
 ticum extenditur, continetq; circiter viginti quatuor na-
 tiones, pura Nouozemlenses, Rizanios, Roxolanos, Ser-
 uios, Bulgaros, Rascios, Illyrios, Istrios, Selauonios, Po-
 lonos, Lituanos, Silesios, Cassubios, Vandalos, Mora-
 uios, Boemos, Carniolos, Carinthios, Cassanios, Sibiri-
 os, Astachanenses, Moscouitas, Minglerios, Circassios,
 & Dalmatas. Quarum singulæ ferme dialectis & pro-
 nunciatione inter se differunt, & barbariem sonant, par-
 tim quod nullam bonarum artium culturam habeant, par-
 tim quod alijs populis subiectæ, imperantium sermocina-

tionem suam inquam contaminauerunt. Quique olim indomitæ intra se molis fuere, ac plerasque alias per orbem terrarum prouincias frequentibus victorijs subegere, sen-
sim per ignorantiam gubernandi, adfectaque victoribus vitia, cessere in prædam his ipsis, de quibus triumphabāt : & Tartaris nunc, Turcis, Succis, Hungaris, Germanis atq; Italis subiacent. Sola Polonia atque Moscouia exceptis. Sed quarū ista (Asiatica Sarmatia dicta) velut ad barbariem facta, etsi non obtusa ingenia producat, nullas tamen pacatiores artes admittit, aut duritie sermonis emendat. Sola nostra Europæa Sarmatia, deposita illa agrestis ferocia, quæ optima ingenia tristi nocte spissabat, vnâ cum luce Euangelij & morum culturam admisit. Introducisq; per Iagellonem Regem Græciam omnium scientiarum professoribus, ita Latinam linguam in vsum nostrum conuertimus, vt omnia iura, leges, & publicas scripturas nostras exinde Romano ritu & sermone extrahere soleamus: loquamurq; ad eò promptè & purè, vt exteri putent nos Latinam linguam habere natiuam.

*Vide librū
nostrum de
Oratoribus
Sarmatiæ.*

Secundum quam, nostram quoque paternam, quæ nullius exteri dominatus illuuiæ contaminata est, Oratorum ac Poëtarum præceptionibus expoliuimus, vt omnia tam Græcorum quam Latinorum ornamenta facile admittat. Nec Scioppio contrarium in suo Hypobolimæo asserenti credendum est, qui & in Polonia nusquam fuit, & vt Germanus affectu ductus scripsit, & dum scriberet, nullum sanè Polonum nouit, cum quo de sermonis nostri elegantia conferre potuisset. Falsus est id Anno 1626. nobiscum Romæ familiarissimè viuens, & expostulatus, summo opere verecundabatur, quod ex pronuntiatione Sclauorum qui suam linguam Turcica bar-

barie in-

barie inquinarent de nostra lingua iudicaret: præsertim
quum ostendissemus illi summorum virorum, de nostra-
tibus testimonia. Mureti videlicet, qui nos in omni ciuili-
tate exercitatissimos esse dicit. Lipsij, qui Polonos hu-
manitate ac elegantiã prouocare lætissimã quamque
gentem asserit. Et Bodini sic ad suos Gallos inquentis:
Poloni non tantum mollius quàm nos loquuntur, sed
sunt etiam vrbaniore, & cultu elegantiores. Nam quæ
lingua quæso amoribus conciliandis aptior quàm Italica?
quæ à mascula constantia remotior quàm Gallica? quæ
magis fastum spirat quàm Hispanica? quæ barbariem ma-
gis sonat quàm Hungarica? quæ ingratum sonum magis
& stridorem facit quàm Germanica? & tamen audent
nostram duram prononciatu & auditu asperam affirmare,
quæ omnes dicendi vneres admittit, & vt scribitur sic
& prononciatur, absq; omni cauillatione, diductione
aut contractione oris. Iam autem Occidentales omnes
aliter scribere, quàm loqui videmus, & loqui sæpissimè a-
liter, quàm sentire: quod ob inopiam certè, aut impoli-
tam quandam duritiem linguæ, mentis conceptus enun-
ciare difficillimè queant. Nostræ è contra linguæ, quæ
ab occupatore nullo vsquam adulterata fuit, tanta sanè
maiestas est, & cum vbertate iuncta dignitas. vt cum Græ-
ca & Latina, alijsq; omnibus cultioribus de elegantiã,
de selectissimorum verborum splendore, de pulcherri-
mis periodorum ductibus, & de vniuerso planè orationis
ornatu certare possit. Quantum verò ad prononciatio-
nem linguæ Latinæ, fateor ingenuè non omnes Polo-
nos eruditos esse, neque singulos proinde scire posse,
quid sit Prosodiæ quantitas, aut eleuatio depressoie
accentuum in prononciatione: esse autem quam pluri-

*In Epist. ad
Sacratum
Epist. Misc.
Centur. De
Rep. lib. 5.
cap. 1.*

mos in pagis & villis ferè singulis, qui Latine loquuntur, non obseruatis regulis & præceptionibus elocutionis. Sed de viris eruditis, & qui aliqua literarum cultura perpolitati sunt, aliter existimandum est: hi siquidem vt artis præcepta, & elegantias linguæ Latinæ ab optimis præceptoribus didicerunt, sic & loquuntur compe, & scribunt luculentissimè. Cum tamen quæri possit inter doctos, quænam gens propius ad genuinam Linguæ Romanæ prononciationem accedat, cum omnes Europæi corrupte loquamur, & Latinitatem ipsam non per naturam, sed per doctrinam habeamus; quiq; à Romanâ linguâ originem sui sermonis ducunt, Itali, Galli atque Hispani, nobis longè vitiosius prononciant. Et Hispani quidem vt cætera omittam H. aspirationis notam quasi perpetuò in ore habent, & ante vocalem. E. ingenti spiritus haustu enonciant semper, vt HESVS pro IESVS. heremus pro eremus, & similia, Galli verò V. loco B. & cott. loco quot, ponunt, vt viuisti pro bibisti, viuiotheca pro biblioteca, & cottidiæ pro quotidie. Itali demum G partim per I. partim per DZ. efferunt, & mainus pro magnus, dzienitor pro genitor, cielum pro cœlum dicunt, multaq; alia spiritu dissono & dissimili à scriptione proferunt. Item Scoti atque Angli verba intra palatum proferunt, magisq; gutture quam lingua loquuntur, vt vix ab audientibus intelligenantur. Sed quorum omnium Germani pessimè prononciant, & cum interloquendum alia plurima vitia committunt, tum hoc potissimum, quod syllabas longas nimium eleuent & veluti cantent, eaq; quodammodo cantando intra fauces interimant, vt vix vocales prolata exaudiantur: loco autem V. perpetuo F. prononciant: vt Finum pro vinum, ferum pro ve-

Berclaius in
 Icone Anie
 morum 10f.
 Scalig. Ep.
 ad Casab.
 Apol. Prin.
 Aur. ad pro
 scrip. H. Re
 gis.

Eod: de Re
 pub. & in
 M. H.

rum, serba pro verba. Quæ quidem verba ipsa, non satis Latinè interdum, aut ad præscripta Grammatices efferunt, vt benè obseruauit Nicolaus Leonuenius Medicus Romanus scribens de suo Antisophista, vbi sic inquit: *si veslim toties, quoties frangit Prisciano caput Sophistam reprehendere: verone illud mihi à Sophista accidat, quod cuiusdam patricio Romano à seruo Alemmano contigit qui ita aliquando dominum interrogabat, vbi est clauem? & cum reprehenderetur quod minus Latine loqueretur, qui clauem pro clauis diceret, quasi se corrigens alias petebat à domino. Da mihi clauis? & cum rursus male locutionis redargueretur, quia non dixisset, da mihi clauem tandem crebra castigatione indignatus seruus, ita de hero conquestus est. Modo clauis, modo clauem, nunquam vidi homo talem. Ast ego certè nuper Varsoviæ vidi hominem Germanum Medicinæ Doctorem & vt coniectari poteram in Regia optimè notum, singula ferè verba Latina, seruuli istius more contra Donau regulas proferentem: audiuiq; in vnius sensus explicatione tum Latina, tum Italica, tum denique Polonica verba putide & ineptè permiscentem, cum nullius sanè linguæ peritus esset. Nos verò Poloni, verba Latina interloquendum nec nimium duriter vt Hungari, nec molliter vt Itali, sed masculè, purè liquidè, & qualiter veteres Romanos aiunt locutos esse pronunciamus. Ad hæc linguas diuersas facillimè discimus, & Itali, Galli, atque Germani ipsi pro ciuibus nos suis habent, vbi in colloquium venimus. Contra verò, linguam nostram Polonicam, nullus illorum aptè exprimere potest etiamsi consensescat nobiscum. Quod si Lansius dicat, illi veteri seculo Germanis obiectam esse barbariem, age audiat quid magnum literarum decus Iosephus Scaliger præsentis ætate de eis scripserit. Non possum, inquit, dissimulare dolorem meum, quem ex præpostera hominum hodiernorum consuetudine capio: quos cum literæ, quas profitentur, ex feris humaniores efficere debuerint*

Nic: Leō-
uen. ex-
uen. ex-
cuss. Bon.
ab Hiero.
de Bene-
dict. 1519.

Thuan. Hist
lib. 56.

Ioseph. Sca-
liger ad 10^{am}
an. Caseliū
A. 1602.

debuerint, nihil tamen illorum moribus agrestius, nihil ingenijs inamantius,
 nihil scriptis virulentius, nihil verbis atrocius. Non memoro inscitiam (nam
 ea sola eiusdem modi morum mater est) & absq; illa fuisset, si non meliores,
 saltem minus mali esse potuissent. Ad fastigium barbariei, mi Caseli, perue-
 nunt, non habet quo ulterius progressum faciat, iam stat in precipiti.
 Pauculi supersunt quos melior natura formavit, ex quibus alij sensum bonas-
 rum literarum, alij sensum & usum habent. Tu quidem in illis familiam du-
 cis, qui paritate sermonis atque eruditione omnes provocare possis: &
 quod caput est vitæ integritate ac modestia inprimis. quam virtutem ego
 quum in multis, qui literas colunt, tum in vestris præcipue Germanis requi-
 ro: apud quos nulla magis ad maledicendum parata sunt ingenia, quam que
 maxime horrida sunt & agrestia. Quot Teutonicorum scriptorum por-
 tentà nandine Francfurtenses producant: Quis in reliqua Europa aut plu-
 ra vidit, aut petulantiora impotenti um animorum argumenta, quam sunt illa
 lemmata librorum partim Germanico sermone, partim Latino, sed à Germa-
 nis furijs concepta? Quis tam perditus ut legendis illis bonas horas per-
 dere postulet? Deus meliora, quam ut relictis optimis studijs, vel innumere
 poris momentum illis impendamus: Et literæ tamen furoribus & debachatio-
 nibus horum incillantur, ut non ad aliud quam ad impura horum hominum
 ministeria nate esse videntur. Hæc itaque Scaliger de tui tem-
 poris Germanis, quos minimè meliores agnouerat, Leo-
 nueni tempore illius pater, scribit enim ad eundem Ca-
 selium. Literæ quid aliud sunt hodie, quam Latrocinium publico quoque
 assensu concessum? Quid illæ præter inuidiam pariunt? quam non possunt
 declinare nisi qui non scribunt. Iulius Cæsar Scaliger à Burden, postquam
 diuina oratione laudes Germaniæ posteritati commendauit, amoris sui erga
 illam gentem hoc precium tulit, et in Germaniæ Typographeis tanto flagitio
 ad libidinem nebulonum nomen eius, & omnis gens Scaligera traduceretur &
 Quam orationem si reuocare possem, montes auri mereri nollem. Nam Ger-
 mania vestra, non est ea quam ille vidit, & describit. Hæc de moribus
 & barbarie iactabundæ gentis, vir ille sapientissimus. Ut
 tamen se industriores nostris Germani ostenderent, & lin-
 guam suam copiosiore nostra monstrarent; dicunt, per
 multa instrumentorum operum, & aliarum rerum ad opificia & communem
 vitam per-

Idem Scalig
 id Casel:ũ
 An. 1067.

ritam pertinentium vocabula Poenos à Germanis mutata habere: siq. bos
ni aliquid & elegantiori cultura aut structura factum in Polonia reperitur,
illud maxime Germanorum industrie & virtuti attribuendum esse. Con-
cedendum est eis Auditores quantum ad opificia & artes
mœchanicas, has enim ab illis maiori ex parte accepimus,
& ab illorum lingua nominibus deriuatis indigera-
uimus. Sed quid mirum? semper enim gens vna ab alia
res sibi necessarias mutuatur, & acquisitas veteribus
vocalibus ob quandam eorum commendationem ap-
pellat, Sic Græci olim à Chaldæis & Ægyptijs astrorum
scientiam & nomina: Sic à Græcis Latini artes liberales
omnes & earum appellationes. Sic à Romanis denique
reliqui Europæ populi & iura, & scientias, & militiam, ea-
rumq; omnium rerum voces & propria vocabula, termi-
nos, cognomina & significationes atque vsum ipsum ac-
ceperunt. Nuperq; patrum iam nostrum memoria, No-
rimbergenses gubernandæ Reipub. suæ modum à Ve-
neris acceperunt, & omnia Magistratum ac officialium
nomina & sanctionum pragmata, in vsum suum seruatim
ethymologijs conuicerunt. Sic nos quoque à cultiori-
bus semper recte viuendi præcepta petimus, & in quan-
tum fieri potest singula rerum capita, ob gentis reueren-
tiam à qua quid accepimus, eorum nominibus appella-
mus. Et nec à Germanis modò ipsis prudentiã & bonas
artes discimus, verum & à remotioribus quibusuis, Ita-
lis puta, Gallis, Hispanis & Belgis: à quibus etiam Ger-
mani ipsi morum culturam hauriunt. Cæterum à finiti-
mis populis communissimè vitæ subsidia vicina inter se
gentes mutantur: & nos quoque frumentorum atque
boum copia exteris subministrata, mœchanicos ab illis vt
plurimum mutuamur. Ipsi verò in duas veluti classes No-

bilium & agricolarum diuifi, vrbicam plebem ferè ma-
 iori ex parte congestam ex aduenis habemus: mercato-
 resq; omnes ac opifices sunt Germani, Galli, Itali, An-
 gli, Armeni, Moscouitæ, Græci, Bataui, Hungari, He-
 brai, Persæ atq; Scoti. nostri verò Sarmatæ paucissimi,
 quòd nimirum toti Bellonæ atque Cereri dediti, minus
 propitium sibi Mercurium habeant. Sic quoque & in
 Hispania, artifices fermè omnes sunt Galli: in Italia atq;
 Hungaria vt plurimum Germani, ipsis terrigenis in alia
 studia versis. Cum itaque nulla gens statim, cum omni
 sua perfectione nata fuerit, sed paulatim cum vicinis pri-
 mò, deinde cum remotioribus conuersando adoleuerit
 vt Seneca teste. *Laetantio sui temporis genium conside-*
rans, inquit: Nodū sunt mille anni ex quo inicia sapientie nota sunt: mul-
tis ergo seculis humanum genus sine ratione rixit. Quid mirum si &
nos remotissimè ab optimis illis sapientie magistris posi-
ti, non statim ab origine gentis nostræ ad eam virtutis &
scientiarum cognitionem, quam nunc cum Deo bono
tenemus, peruenire potuerimus, sed temporis progressu
& post susceptam demum Christianam veritatem: idq;
& cum Germanis tanquam vicinis, assidua commertia e-
xercendo, & ad cultiores populos vltierius peregrinan-
do: à quibus quicquid optimum erat, hianti pectore ex-
cepimus, & domum reuersi in vsum nostrum iudicio
conuertimus, Quapropter culturam hanc, & quasi se-
mentem animorum nostrorum, non possumus omninò
soli iactabundæ Germaniæ debere, verum alijs quoque
cultioribus populis, à quibus omnem morum eleganti-
am, & virtutum honestatem, tanquam à proprijs posses-
foribus mutuati sumus. Neq; etiam ebrietatis vitium iu-
re merito illi nobis obijcere possunt, cum minimè sint
sobrij

Diuinar. In
 sti. lib. 3.
 cap. 16.

Sobrj ipsi: quiniimò bibacissimi Septentrionalium omni-
um. Quibus connaturale quodammodo hoc vitium est,
vt forti aliquo potu, frigus illud animorum & hyppo-
condriam discutiant, absterio q; frequentioribus pocu-
lis flegmate, sepultos spiritus excitare, atque quodam-
modo agiliores ad res gerendas efficere soleant. Ger-
mani attamen vniuersorum ebrietatem & compotatio-
num certamina longè supergrediuntur: & cum alia cra-
pulæ vitia plurima habent, tum istud sordidissimū, quod
eiecta per vomitum ingluvie vini, iterum atque iterum
veniant cum exonerato stomacho ad bibendum, & tum
maximè certent inter se calicibus. Omittam quæ vulgi
sermonibus de maximis Germaniæ Principibus tradun-
tur, aut à scriptoribus eiusdem gentis grauissimis passim
referuntur: vnicum quod in patria nostra spectauimus
exemplum adferam Legatus à Brand. Electore, qui &
Prussiæ Dux erat, ad Christophorum Dorohostaiscium,
Lituaniæ supremum Marschaleum, vir vt videbatur satis
honoratus & Nobilis, multoq; satellicio comitatus ve-
nerat, is cum ad mensam esset, & Marschaleus illi de mo-
re gentis, facta Principis sui honorifica mentione, propi-
nasset, epoto ipse poculo è Smaragdi gemma affabresa-
cto, vas ei aureum ingens & vini plenum porrexit, rogās
vt de more Prussiæ cuius dominio Princeps suus potire-
tur, illud haustu vnico pro sanitate eius ebiberet. Fecit
ille promptè, paratum se aiens pro sui Principis honore
quidpiam maius efficere. Tum Marschaleus vini potō
rem egregium esse suspicatus, innuit coniugi suæ, vt illa
quoq; calicem Crystallinum qui oportunè astabat in men-
sa, in sanitatem vxoris Domini Electoris, eiusque filio-
rum eidem propinaret, Factum ab ea, exiguo interstitio

Cuspin. orat.
Protreptica
Camer. Cēto
1. cap. 94.
Aeneas syl.
Alfons. Pa.
ral. c. 41.

inter-

interposito: & legato hilariter operam suam in eo passu pollicenti, vas succineum, multò priorì maius vino plenum oblatum est. Quod cum vno spriritu, cunctis mirātibus exhaustisset, & tandem minoribus poculis, per tempus prandij aggrauatus esset, ad extremum eructantem stomachum retinere nequiens, applicato quantocius ori pileo, pellibus zebellinis prætionissimis suffulto, exastuans vinum cum ructu puculento eiecit. Tum surgens à mensa, & hospiti atque cōiuius reuerentia facta, in proximam cameram ad exonerandum stomachum abiit. Cumque pileo mutato ad triclinium, vt fortiùs potaret redisset, & Marschalcum nauseabundum, cum reliquis conuiuis, inde abiisse animaduertisset, indignabundus itineri sese statim, non expectato legationis responso, cōmittere voluit, non sic tractaturum aiens Principem suum, Domini Marschalci legatum, si fortè ad eum in Marchiam venisset, sed potaturum cum illo, etiam ad mediam noctem. Quæ cum Marschalco relata fuissent, iussit aulicos suos alternatim succedentes tota die cum eo bibere, se verò valetudinarium (Podagra enim laborabat) quam humanissimis apud eum verbis excusare. Itaq; placatus ad vesperam ter aut quater vomitu stomachum leuans, potauit vehementissimè: & in crastinum se victoriam de omnibus suis nobilibus retulisse coram Marschalco vanissimè gloriabatur. Iterumque coram Principe suo, Marschalcum inquiens poculorum impatientem, metu sui infirmitatem simulauisse, Egregiam profectò laudem, & quidem in viro Legato, atque consiliorum Principis sui conscio: sed cui adiungam etiam Principis personæ simile factum. Henricus Firlei Episcopus tum Plocensis (postea verò Archiepiscopus Gnesnensis &

Primas

Primas Regni Poloniæ) Roma rediens per Alemaniam
 exceptus conuiuio fuit ab Episcopo Augustæ Vindeli-
 corum. qui cupiens Polonum hilariorem efficere, pro-
 pinando illi frequentius, primùm ipse quàm hospes à vi-
 no obrutus fuit, vimq; illius sufferre nequiens, rogauit
 Fircium, vt maneret cum conuiujs, reditum eius expe-
 ctans, quia ego inquit: *Reuerendiss. ibo interim parã vomere,*
 Hem barbariem Auditores! quod si hæc alicui Polono
 in Germania contigissent, quid scriptores iliorum non
 prodidissent de nobis, qui cum nullam causam calumni-
 andi habeant, faciunt tamen malicia & odio, quid si ha-
 buissent? Quanquam & nostri plus iusto bibunt interdum,
 sed nusquam tamen sic continuatis noctibus vt illi:
 magnoq; probro apud nos habetur, si quis ad ructus vs-
 que stomachi potaret. Proceres verò ipsi, & honoratio-
 res omnes, maximè autem spirituales & Ecclesiastici,
 comotationes largiores prorsus execrantur. Cyri Regi-
 sis factum præ oculis habentes, qui liberis & ingenuis
 omnem viam ingurgitationis interdixerat, solis autem
 seruis permiserat, Vnde plurimè Dynastarum nostrorum
 ita abstemijs reperiuntur, vt non nisi aquæ potores habe-
 antur. Et Iagello Rex olim eiusq; successores omnes,
 qui tot ætatibus gloriosissimè apud nos imperarunt, nul-
 lo prorsus alio potu fortiori, præter aquam saccharo at-
 temperatam, aut è fonte viuo ebullientem, utebantur,
 quod eius vi, animum corporisq; vsum, minus aptum ad
 laborem existimarent. Idem fecere Duces Radiuilli fe-
 re omnes. Idem Buczacij, Mönuidij, Illinicij, alijque
 plures Sarmatiæ nostræ Satrapæ, quorum exemplo ad
 parem æqualemq; laudem, nuper nonnulli accedere mi-
 hi videntur, si modò hîc de virtutibus eorum exspatia-

*Vide lib. de
 Bellatoribus
 Sarm.*

riliceret. Sed nolo vos Equites fortissimi, hisce obtre-
 ctorum nugis diutius detinere, cum etiam illi ebriera-
 rem nobis non nisi benè poti, & in cauponis tuis, coram
 similibus sibi, non in cœtu hominum præstantissimorum,
 quibus virtus nostra probè cognita est, exprobrare sole-
 ant. Ad illud sanè discutiendum properabo quod iam
 vino sobriores, non tamen animo, nobis objicere co-
 nantur, *rei militaris*, nimirum *inscitiam*: quod & peditatum
 nullum habeamus, aut si mercenarum habemus, tum
 nec in stataria pugna, nec in expugnationibus munitionū
 illis uti sciamus: & quod iactemur nos habere centum
 quinquaginta milia Equitum, nec tamē possimus Tartaris,
 qui nos singulis annis exagitant resistere, aut Suecum Pru-
 ssiam atque Liunioniam nunc occupantem inde eijcere: è
 contra, cum annis superioribus Moscouiam & Daciam
 inuasissimus, facillimè ab illis populis eiecti fuimus. Et
 quod denique numero magis equorum, quam militum
 viribus hostem terrere soleamus; potiusq; ad excursio-
 nes, quam ad statariam & iustam pugnam prodire audea-
 mus. *Con equens igitur est*, inquit Thomas Lansius, *re*
quemadmodum olim Poleslai Pudici temporibus a Tartaris ca-
si fuimus, qui singulis cadaveribus, singulas auriculas dexteris
præ idendo, nouem ingentes saccos expleuerant, ita denuo ca-
damur ab illis, aut a Mojschis: & tandem excussum proteruia
sua Germanorum (quo: um tot seculis olim tributarij fuimus)
iugum iterū recipiamus. atq; sic reducatur ad obsequium. Hæc
 sunt vota Germanorum Auditores, hæc symbola amici-
 ue, & in hac appreciatione concludit suam orationem
 Thomas Lansius scribens contra Poloniam: ut qui ne-
 mini unquam seruiuimus, iugo videlicet ipsorum, con-
 culeati prius à barbaris, ceruices nostras submittamus,
 & qui

in Lus. Bellus
 in Louca
 Austriaca.

Orat. cōtra
 Poloniam.

Lam. Schas
 scrib. Crus.
 Ann. Suen.
 p. li. 7.
 c. 9.

& qui tot sæculis in Lusatia, Marchia & Pomerania Saxoniis eiectis regnauimus, atque toties Alemanos Silesia, Morauia, & Bœmia eiecimus, nunc ipsi fasces nostros ijs submittamus. Sed non omnium vota propitius excipit Iupiter Auditores, neq; omnia scriptoribus Germanicis de nobis quidlibet asserentibus credendum est, prout nec Pseudo-Heruato è Bauaria habenda, Ditmarum & Otthonem Frisingensem in testimonium adducenti, quasi Principes nostri tributarij fuissent Germaniæ Imperatorum; cum & antiquissimus rerum Polonicarum scriptor Ioannes Cadlubecus, cum Anonymo & D'ugosso grauisimis Historicis nostris contrarium dicant, & ratio ipsa oppositum Germanicæ opinioni credere suadeat, quod ijs uidelicet temporibus, quibus illi seruitutem nos seruiuisse scribunt, Principes apud nos bellicosissimi fuissent, Boleslai illi fortes Lesci & CaZimiri, qui grauisimis cladibus Germanam nationem affecerant, eorumq; Cæsares tum genti nostræ infestissimos Otthones illos Henricos, Conrados, & Fridericos non modò à finibus Poloniæ reiecerant, sed iusta acie congressi ignominiosissimè eos fugarant. Testis huius rei campus Caninus ad Vratislauiam situs, sicq; dictus quod canum multitudo infinita, ad laceranda cæsum Germanorum cadauera vndique cò confluerit. Testis Habdancorum familia cognomen bellis illis nata, quod vnus è Polonicis legatis ad monstratos sibi ab Henrico Imperatore thesauros, quibus se vanè Sarmatiam debellatum iactabat, annulum suum proiecerit, aurum auro accumulandum esse inquires, sibi verò virtutem solam cordi esse, quæ & regna & thesauros dum opus est facile acquirat. Cui Imperator Habdank

sua lingua hoc est gratias tibi habeo, responderit, atq; inde legato reuerso cognomen posteritas ex eo Habdanci indiderit. Testes denique sunt tabulæ & fœdera tanquam cum vicinis & socijs ab illis Imperatoribus conscripta. Et diadema Regium ab Ottone III, Principi nostro Boleslao, tanquam amico, non tanquam victo, impositum solenniter. Quod si certè de Popellis illis imbellibus aut alijs inertibus Principibus nostris, supranominati illi scriptores Germanici hæc prodidissent, fuisset sanè quod faciliè lectorem ad credendum permouere potuisset, sed cum de gloriosissimis bellatoribus nostris aiunt, & hanc eis ignominia & seruitutis turpem notam inurunt, credibile est eos gentis nostræ odio, & in gratiam Cæsarum suorum scripssisse, quicquid in historijs de Polonia prodiderunt. Quamobrem animus non est illorum temporum victorias exequi, quibus Sarmatæ nostri Orientis & Occidentis Imperium sæpius stipendiarium fecerunt, Thraciam incendijs, vastationibus, & excidijs affixerunt. Illyricum, Dalmatiam, & Pannonias vtrasque multis populationibus, direptionibus & cladibus concusserunt, Imperatoremq; illum vestes ipsorum deridentem Valentinianum, ac Romanos orbis propè dominos, ad tributum pendendum coegerunt. Cum nullus tunc esset populus in orbe vniuerso, qui Sarmatorum arma laceffere auderet. Nec veterum Lechitarum fortia facta enumerare libet, quæ illi ante susceptum Euangelium gesserant, cum per omnem ferè Septentrionem, & ad Cimbricam vsque Chersonesum victricia signa circumferront. Sed à suscepta modò religione Christiana, ad præsentis ætatis tempora gentis nostræ progressus examinemus: ac imprimis videbimus quam sepissimè maiores nostri

Germanorum Imperatores difficillī bello diuexarunt, et si parum tum peditatu vterentur, nullamque sibi rei militaris peritiam adscriberent. Iam vetò quoties Boemī Reges, Saxonīa Principes, Brandeburgicos Marchiones, & vniuersas Theutonicorum Religiosorum in Prussia, ingentes copias, vicerunt, profligauerunt, ceperunt, deleuerunt? Quoties per totam ferè Germaniam grassati, prouincias, vrbes, oppida, vastauerunt, expugnauerunt, exhauerunt? Quoties opimis onusti spolijs, & Germanicis exuuijs amplificati patriam ditauerunt, coloniasq; amplissimas in Russia & submontana Polonia è captiuis fecerunt? testis vrbs nobilissima Leopoldis à prima sua origine Lemburgum à Germanis habitatoribus appellata, & tot circumiacentia oppida ex eisdem captiuis facta Buscum, Lancutum, Priuorscia, Canczuga, Dinouia, Rimanouia, populosissimiq; eius regionis pagi, à Leone Russiæ Satrapa, & Cazimiro Magno Poloniæ Rege locati, vbi in hodiernum vsque Germanicā linguā, et si maiori ex parte iam corrupta manet. Testis campus ille Caninus in Silesia, Gruneualdum in Prussia, Naclum in Cassubia, & Nessouia in Cuiavia, vbi diuersis temporibus è Theutica gente tot millia cecidimus, tot illustribus victorijs potiti nomen Polonum remotissimis etiam populis metuendum fecimus, Taceo hic triumphos Pannonicos & toties deuastatam à Polonis Hungariam. Taceo Daciam toties à nobis debellatam, Principesq; eius à tot ætatibus tributarios Poloniæ factos. Taceo multoties reportata de Tartaris trophæa, cæsosq; infinites penè exercitus eorum. Taceo & Mosconitas, ad Vlam, Viasmam, Neuelliam, Vielkolukos, Polociam & Orsam insigni prælio cæsos, ademptasq; eis tot vrbes,

arces, prouincias. Quamcunque enim temporum fericm confessor, vbiq; Polonorum victorias, trophæa, & triumphos, cum admiratione intueor. Solam vobis Musulmanicæ gentis potentiâ obijciam, quam nequiverunt reprimere Græci, Sclauoni, Hungari, alijq; sapientissimi & fortissimi populi: & cuius ferociam sæpius iam persenserunt ipsi Germani, Friderici illi Ænobarbi, Henrici, Conradi, Sigismundi, Maximiliani, Ferdinandi, Rudolphi alijq; gloriosissimi eorum Imperatores. Huius nos bestię Auditores, nedum triginta regnorum cadaueribus satiatæ, soli intrepide sustinemus impetum, non timemus vicinitatem, ad minas non expauescimus: Vtq; aliæ gentes gaudeant vmbri, & otio, summisq; pacis bonis perfuantur, toto nisu contendimus. Nos læuissimam Scythiæ tempestatem in sua admittimus latifundia. Nos hostis crudelissimi Othomani furori, quem etiam extra belli agonem sola nominis mentione horrent alij, fortunas nostras obijcimus. Nos totius Asiæ barbarorum tela, in omnes Christiani orbis partes directa, corporum nostrorum obiectu repellimus. Quis enim potest vel ex priscais annalibus referre, Moscouiæ Tyrannum, alicui victori Regi colla submississe? Submisit Inuictissimo Regi nostro Sigismundo III, nuper Suiscius, & Varsouiam in triumphum ductus, cum toto ferè suo Senatu & sacrorum Patriarcha carcerem pertulit, in quo & vitam expirauit. Quis vel veterum bellatorum Scythicæ illuici, & eorum potentiæ resistere potuit? Restiterunt toties fortes Poloni, & cum olim sæpius cæcos in seruitutem duxerunt, coloniasq; ex eis in Liuania fecerunt, tum auspicijs Inuictissimi Regis moderni Sigismundi III. per Zamoscium, Visniouecium, Zolkueuium,

'Zbarascium, Potocium, Constantinum Ostrogium, Komecpoliticium, Lubomiercicum & Chmielecium, cladius eos ingentibus affecerunt. Quæ ratio Christiana, tanto cum exercitu contra se Turcas venisse dicet, cum quanto ad Chorimiam contra nos venerant, ita verò se pognasse ut recederent illi, ita constanter obtulisse, ut pacem priores rogarent. Nemo sanè hoc de se affirmare audebit, præter inuictam gentem nostram, qui nec auro dato, nec vrbibus aut prouincijs concessis, bellum apud eos redimimus, aut legatos fœderum deprecatores Bizantij continuò fouemus. Verumenimvero armis eos vltò lacesimus, & Christianis Principibus, bella cum illis gerentibus, suppetias non rogari etiam mittimus. Sic a uorum ætate Cazimirus Jagellonides, Stephanum Valachix Principem post præstitum sibi Honagium, contra Baiazetis II. potentiam in tutelam suam recepit, Sic Sigismundus I. Petrum & Alexandrum, eiecto Bogdano contra Solimani voluntatem, vtrique Moldauix imposuit. Sic Stephano regnante Cofachi duce Podkoua Danubium transgressi plurimas Turcicæ ditionis ciuitates euenterunt. Sic nuper Inuictissimus Rex noster Sigismundus Hieremiam Valachix, & Simeonem Moldauix imposuerat, fraudulentissimo illo homine Alexandro Tomza, atque bellicosissimo Heroa Michæle inde pulsis, Rozuanoq; Principatum per vim invadente, supplicio capitis affecto: Sic Vifniouecius Potocius, atque Corecius, Rusliæ Dynæstæ paulò superioribus annis, priuati contra Turcas arma sumpserant. Sic Cofachi Zaporosenses oram maris Euxini Constantinopolim vtque & Trupezuntum inconsultò Rege depopulati sunt. Sic Sigismundo Bathoreo Transyluanix, & supra dicto

diſto Michaeli Moldauiz, Palatinis: itemque Rudolpho
& Matthiæ, Cæſaribus Germaniæ, bellum pro Chriſtia-
nitæ gerentibus, plurimi procerum Poloniæ filij, cum
integris cohortibus & aliis, ſolius virtu is cauſa, auxilia
præſtiterunt. Et nuſquam tamen in bellis illis, tam bre-
ui tempore parta maior de Turcis victoria, quam his pro-
ximè elapſis annis in Valachia à nobis, cum publica hæc
Orbis lues, ferum Otthomanorum genus Europæ ſimul
imminens, Poloniæ grauiffimum indixiſſet bellum. Quod
itaque horrendam illam Turcarum Tyrannidem non pa-
riamini, ô iactabundi vicini, quodq; duriffimum intole-
rabilis ſeruitutis Scythicæ iugum, ceruicibus non exci-
pitis, Polonorum virtuti poſt Deum acceptum ferre de-
betis, qui pro publico Chriſtianitatis bono, pro gloria
Crucis, proq; adipiſcenda immortalis fama, mortem op-
petere pulcherrimum cenſent. Vobis contra tot cladi-
bus ab illis affectis, tot vrbibus & prouincijs ſpoliatis,
totq; domi ſectis in ſe diſſectis, vt vix umbram tantum
antiquæ maieltatis Principes veſtri teneant, non itidem
gloriarî, & nobis imbelliam exprobrare conuenit, vt pote
qui legatos Bizantijs perpetuò habere tenemini, veluti
belli deprecatores, ſingulis annis Tyranno honoraria of-
ferentes: quos ille ſiue ſua ſuperbia, ſiue religionibus no-
ſtris offenſus, nullo colloquio, ac vix quidem conſpectu
dignos putat, veſtraſq; opes ſaſtidiõe deſpicit, ratus in-
fra ſui imperij dignitatem, ſuos quoque legatos ad mu-
tuz amicitiz commercium in veſtras oras deſtinare,
Quinimò gloriatur ſe habere triburarium Germanorum
Imperatorem. Et reuera dum vltro citroq; in Comitijſ
veſtris diſputatur, vix non ſemper aliquid à Turcis ex-
pugnatur, cum probro & ignominia Chriſtiani nominis
ſempi-

*Joſeph. Sca-
liger de claſ-
ſicis. contra
obſect. Ger*

*Bod. de Re
pub. lib. 5.
cap. 6.*

sempiterna. Sicque sub Vormunen. imperij Comitij
Hungariæ Taurinum, sub Norebergen. Rhodum, sub
Spirensibus Budam, sub Augustanis Strigonium captum
esse memorant. Quapropter desinite nobis vanè res ge-
stas vestras obtrudere, & rei militaris ignorantiam ex-
probrare, qui hac in parte multo superiores vobis sumus,
reiq; equestris ita impensè studiosi, vt quot nobiles su-
mus, tot equites ad bellum instructi censetur esse, vbi
grauis Reipub. necessitas ingruerit: alias bella minutio-
ra conscripto milite & stipendiario peragimus. Qui, etsi
equis malumus quam pedibus prælium inire, solemus
nihilominus & pedum dilectus habere, qui & audacia
vestris sunt pares, & robore ac fide quibusuis extraneis
longè meliores. Vt imur attamen mercenario pediatu,
vt sanguini nostro parceremus, maximè in expugnatio-
nibus munitionum. Quod si adhuc quam equis, tam
nauali industriæ assuesceremus, qui & Balticum & Eu-
xinum mare habemus, proculdubiò cunctis Europæis
si non superiores, at certè æquales existeremus, omnesq;
Orientis opes soli ad nos traheremus. Quamuis igitur sæ-
culo hoc Regnorum & Rerumpub. momenta multo
callidius quam olim sint procurata, bellaq; ingeniosius
aut illata aut repulsa, nihilominus pares vbiq; lacossen-
tibus nos fuimus. & Germanorum cum Maximiliano
Archiduce venientium, breuissimo bello potentiam fre-
ginus, & totius Moscouiæ inæstimabiles opes euertimus,
& Daciam vniuersam inuasimus: & transmarinorum o-
mnium, cum Carolo Sudermaniæ Principe in Liuoniam
irrupentium astus & ingenia elusimus, & Serenissimo
Ferdinando II. contra rebelles Hæreticos subsidio adfui-
mus, & Danorum temeritatem suppetias Gustavo seren-
tium in Prussia castigauimus. Nostraq; sanè res non vllis

arcium munimentis, non vrbiū propugnaculis, sed sola virtute nobilitatis, & infracta animi magnitudine contra omnes hostium insultus, hætenus inuicta perstitit. Cæterum quia vt apud omnes alias gentes, sic & apud nos quoque pro genio regnantium sæpè mutata limitum sedes est, nunc illos in viciniam proferente, nunc in artius cogente fortuna: quæ, tametsi difficillimo hoc bello Prussico virtuti nostræ defuit, tamen non defuimus ipsi nobis. Et prodita hosti prouincia Hæreticorum perfidia, vrbibusq; munitissimis Germanæ nationis passim Gustauo deditioem facientibus, accurrimus frequentes vltro quo pectoribus nostris more Spartano resisteremus: pugnauiusq; pluribus in locis felicissimè, ad Ornetam videlicet, ad Olstiniam, ad Scarisouiam, Mariuedram, ad Puckum, Nouomlinum, Neistadiam & Gruneualdum, vbi tot Centuriones, tot Chiliarchæ, totq; Præfecti Suecorum occisi sunt, captiq; circiter quadraginta quinque cohortium Ductores, tres verò legionum Tribuni, Baldus nempè Taiffius, & Streffius: exceptis qui in Liuania à Christophoro Radiuillo, ab Alexandro Gonsuio & à Leone Sapieha, cæsi varijs in conflictibus aut capti fuere. Cum vna Amerstinensi acie in Pomerania, integræ Germanorum legiones, cum suis alis, in potestatem Stanislai Koniecpolscij venerint: vnoq; triumpho septem & triginta hostilia signa ab eo Varsouiam importata fuerint, quæ in Basilica Diuo Ioanni Baptistæ sacra, de more appensa, perpetuum sunt de Gustauo victoriæ monumētum. Qui indem perfidia Germanicæ gentis, cum nos bello Turcico intenti essemus, Rigam Liuanix metropolim atque adiacentia municipia per deditioem acceperat. quamvis non gratis illa prouincia potitus, sed vt in Prussia in pælio Dersauiensi globo sclopetario percussus, vix fugata, utem sibi quaesit, sic & ibi similiter bombardauine.

vulneratus vix manus nostrorum per aliquot milliarfa
à tergo instantium euaserat, & nisi equo fluuium trans-
set, absque dubio bellum Sueticum in Liuania finem su-
um habuisset, Prussia in integro manente. Verum Fatís
sic volentibus, scriptis dolo malo cum Duce Raduillo in-
ducijs, bellum fraudulentus iterum redintegrauit. Quo
tantopere recrudescente, tota ferè tempestate quatuor
tantum militum Centuriones in pugna amissimus, tres
verò in excursionibus captos, permutatione liberaui-
mus; signaq; nostra tantummodò septem in hostium
potestatem deuenere partim in Prussia, partim in Liuo-
nia amissa. Præter aliquot homines Gallos, & Præfectos
Germanorum, qui dato Sacramento, & pecunia à nobis
accepta, summo scelere & ignominia gentis suæ ad ho-
stem delciuere. Et tamen impudentissimi nonnulli scri-
ptores, odio nefario gentis nostræ, non erubuerunt ipsi in
locis, in quibus nos Deo propitiante insignes victorias
consecuti sumus, tot Polonorum millia occisa scriptis
suis affirmare, quot ne in castris quidem toto bello Prus-
sico fuerunt. Prout & præsentis ætate duo Polonorum
millia à Moschis cæsa esse nugarum ille pater Mercuri-
us Gallobelgicus scripsit: cum ne somnium quidem
esset nobis de bello cum Moschouitis, inducijs ad bien-
nium adhuc existentibus. Sic idem, ante decennium Zol-
kieuio, à barbaris in Valachia occiso, qui cum septem
millibus Polonorum, Gratiano Moldauæ Principi, sup-
petiatum contra Turcas iuerat, mendax Mercurius scri-
pserat, Zbarauios fratres ibidem cæsos fuisse, Zamosci-
umq; Ioannis F. cum duodecim millibus nobilium vnâ
cum eis occubuisse, cum nullus eorum illi prælio inter-
fuerit: & Zamoscius hodie Procancellarij munere cum
laude in Repub. fungatur. Zbarauiorumq; alter nunc
Castellani Cracouiensis dignitate illustris, principem in

*Julius Bellus
in Lau. Aust
& Mercur.
Gallobelg.*

Senatu locum obtineat, vigilantissimus Reipub. custos.
Alter obita honorificentissimè Constantinopolitana le-
gatione (cum Osmanus ob rem male in Polonia ge-
stâ a Ianizaris occisus esset) fœderibusq; cum nouo Im-
peratore scriptis, sub initium belli Prussici cum mœrore
bonorum omnium, certè cum damno Reipub. diem ex-
tremum obierit. Sic quoque cum in Liuania, vt sunt al-
ternæ bellorum vices, castris nostrorum Gustauus poti-
retur, idem errabundus Deus narravit Generalem Litua-
niæ cum tota præcipua nobilitate cæsum fuisse, cum nec
fuisset tum in castris ipse, sed filius eius tantammodò cum
mille ducentis peditibus, & aliquot equitum cohortibus,
Athîc Panegyristes in laudes Sueci excurrit, & duos ab
eo, Regis nostri duces, acie fugatos esse dicit, hunc vi-
delicet, pro patre legatum, in equo fugientem, alterum
in Prussia, equo amisso, pedes. Quid mirum? sic enim
fert alea Martis, sed quorum nihilominus vterque sal-
uus euasit, hosti non incruenta victoria relicta, sic vt Gu-
stauus ipse proprio sanguine purpuratus esset. Ferum Pyr-
rhum Epirotarum Regem, cum semel & iterum inisset
cum Romanis prælium, & multos suorum desiderasset,
tandem exclamasse. Miserum me inquit, qui si adhuc
tertio vicero, haud scio si meorum superstitem aliquem
videro aliquando. Sic Gustauus vester, si Dijs placet
primus in Europa Imperator, & vt Zeuecorius vult, ter-
ror Poloniæ, si tertio adhuc vicisset exercitus nostros,
haud scio si & ipse superstes extitisset, ne dicam suæ in-
fractæ legiones. Nam vbi Rex ipse vulnera corpore
excipit, quid putatis quanti sibi illa victoria constar?
quantum sui milites periculorum habent? Nesciuerunt
fortalsè sui encomiastæ etiam ipsum victorem illa acie
latebras quæsiuisse? cum tamen sui milites fortuito vi-

*Elias de Nu-
crois.*

*Jacobus Zer-
uecot? Ob-
ser: Polit.*

ſtoriam obtinuiffent, quod noſtri loco vliginoſo impe-
 diti iterato concurrere, aut laborantibus ſuccurrere ne-
 quiuiſſent. Demus hoc illorum felicitati, non tamen
 Suedicæ virtuti, qui nullibi antea, & poſtea, impetum
 noſtrorum ſuſtinere potuerunt, Guſtauusq; ipſe ſalutem
 ſibi fuga aliquoties quaſierit, & non equum, vt noſter
 Duſtor inter paludes, ſed gladium primò, deinde pile-
 um, in campo patentiffimo, fugiendo amiſerit, ſeſeque
 fluuio non ſemel præ metu commiſerit: cum tamen ve-
 teres bellatores ſcutum aut arma amiſſiſſe, ignominia lo-
 co ducerent: quod hæc inter proelandum conſeruare,
 virtutis eſſet, bello autem vincere, fortuna. Itaque peri-
 citabatur acie Suecus ſæpius, ſpecie pacis deluſit no-
 ſtros ſæpius, congreſſusq; iuſto pralio victus abijt ſæpiſ-
 ſimè, & quidquid in Pruſſia aut Liuonia locorum hæc-
 nus poſſedit, totum id perfidia & præditiõne, Germani-
 cæ gentis hominum Hæreticorum, obtinuit: qui ob re-
 ligionis velut nexum paſſim ei deditiõnes faciebant,
 nullo interea exercitu noſtro in partibus illis exiſtente.
 Superuenientibus autem Aquilis noſtris, & iuſto con-
 greſſu aliam belli explorantibus, quàm paucis comita-
 tus glorioſus imperator ille, quàm trepidanter impera-
 torijs in ſignibus detrahitis turpiter fugerit, quàm iterum
 in fuga, non nocti, non valetudini, pepercerit, quàm ſe
 fluuio nauicula non expectata vti diximus cum equo cõ-
 miſerit, ne vlla vel minima res fugæ celeritatem retarda-
 ret, orbi vniuerſo, eſt probè cognitum. Et tamen Bellus
 ille minimè bellus, non erubeſcit audacter afferere, de-
 cem Polonorum millia ad Puckum caſa fuiſſe, decem
 ad Derſauia, decem ad Meuam, decem ad Bronsber-
 gam, decem ad Stralsburgam, alijsq; in locis plurimis, in
 quibus nos haud inſeliciter pugnauiſus: vixq; toto bello

Iulius Bellus
 in Lau. Au.

Pruſſico decem Polonorum millia in caſtris habuimus, Germanicis legionibus exceptis, Quarum ſanè per exiguam vilitatem habuimus, quod & prodiones continuas facerent, tranſeundo ad hoſtem, & quod aëris peregrini impatientes, non modò ipſi lue caſtrenſi perierint, ſed totam etiam Poloniam peſte contagioſiſſima infecerint. Atque cum ita nemo ſine præſenti mortis periculo caſtra adire poſſet, Batauis primùm & Brandeburgico Electore interuenientibus: deinde Gallia atque Anglia Regibus Potentiſſimis mediantibus, pax in Sexennium concluſa eſt, Neque etiam potuit, omnia tantæ expeditionis pericula anxie reputans, vel peditum Germanorum robur, vel equitum noſtrorum diligentia, vel ciuium vltro ad bellum id concurrentium ſedulitas, aliſum euctum conſequi, cum ad naturam noſtratum ſua ſponte cunãantem, ſenectus quoque ac morbus Sereniſſimi Regis noſtri acceſſiſſet. Quamuis igitur Sarmatiae noſtra vires Auditores, tum domeſticis diſcordiis, tum nimia militum licentia, tum bellis continuis vndiq; ingruentibus, paulatim atritæ, velut fatali ſenectute emarcuerunt. Nuſquam tamen vltamarinis populis virtute cedemus: nuſquam extimeſcemus aſtus eorum: nuſquam Deo protegente ſuccumbemus vicinis noſtris. Quantum enim motem illum extollunt Anglorum atque Hollandorum, exurendi pyropio puluere naues ſuas vbi ad extremum fuerint ab Hiſpanis redacti: quantis laudibus cumulatur prærogatiua veterum peditum Germanorum, qui Sacramento ſeſe obſtringebant in acie occumbendi ſi vincere non contigiſſet: quanta admiratione venerantur Moſcouitæ, qui mortem potiùs ſubeunt certiffimam, quàm aut arcem dedant neceſſitatibus adacti, aut bellica tormenta in acie relinquant: quantum

inquam gloriæ ex his illi sibi vendicant, tantas nostrarum
laudum faciunt accessiones, Nam & Moschouitarum sæ-
pissimè cum tormentis etiam bellicis, ipsis potiti sumus
castris, præcipuasq; eorum expugnauimus vrbes, & pau-
cos ante annos totius Moscouiæ propugnaculum, mu-
nitissimum Smolenscum. Et Caroli Sudermani classẽm
ex Anglis & Batauis constantẽ olim in Liuonia Chodkie-
uicius expugnauit, & Gustau nuper bello Prussico naues
partim igni exussimus, partim captas in triumphum du-
ximus. Et Germanorum peditum fortissimas legiones
tum Stephano Bathoreo regnante ad Dersauiam & Ge-
danum, tum succedente illi Inuictissimo Sigismundo III.
ad Cracouiam & Bicinam, primò cum Archiduce Ma-
ximiliano: deinde ad Vendam, Pernauiam, Rigam, Ni-
tauiam, Kircholmiam, Dunemundam, & Bialokamie-
nium cum Carolo Sudermano patre Gustau: postea ad
Clussiniam in Moscouia, cum Comite de Ponibus, atq;
ad extremum in Prussia, cum ipso Gustauo pluribus vti
retulimus in locis, vicimus, fugauimus, disiecimus. Qua
propter, si Arcades olim ante Lunam sese ortos prædica-
bant, nos Sarmatas certè ante Martem natos credere o-
portet, vt quibus nimirum prius bella gerere vsitatum
sit, quam de Marte fabula fuerit nata: priusq; populos
potentissimos domare contigerit, quam aut Marti alij,
aut gloriæ litauerint: & quibus etiamnum non est du-
rum sanguine oblitis stare in acie, seruare stationes, æ-
stum, frigus atque famem pati, mortemq; demum ipsam
pro religionis Catholicæ integritate, pro patriæ incolumi-
tate, proq; gloria immortalis adipiscenda, subire. Vtq;
Equites fortissimi, qui bellis modernis, ac præcipuè Prus-
sico, interfuistis, (nam de maioribus nostris iam satis di-
ctum est, extantq; supra humani ingentij captum eorum

41691
facta, atque per se loquuntur ipsa) vos inquam qui Prus-
sico bello, omnes transmarini militis assaultus, pectore
intrepido excepistis, fortiter repræsisistis, aduersantemq;
fortunam constanter pertulistis, vindicate nomen Polo-
num ab infamia criminatum, tristiaq; patriæ fata, vestra
virtute corrigite, ne vobis in posterum insultent vicini
populi: neue Suedica gens veneficis infamis (& apud
quos aiunt venalem ventum esse, quem inde nauigaturi
emant) in vestris prouincijs diutiùs regnet aut fictis fœ-
deribus decipiat. Corripite arma viciscimini perfidiam
Hæreticorum, & tota Liuania atq; Prussia eijcite frau-
dulentum hostem: demumq; effundatis in nepotes no-
minis Sarmatici spiritum illum fortitudinis, nobilitatis,
libertatis, quo & antiquis illis, & vobis olim pares esse
queant. Sic enim virtus vestra, omni fructu gloriæ au-
cta, non præliorum exitu, nec finibus imperij, aut
curriculo temporum terminabitur, sed orbem
vniuersum peruagata, ipsam demum
æternitatem excipiet.

D I X I.

600
191164 125250

